

SZAKDOLGOZAT

SZÉKELYUDVARHELY

2023

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

A külföldi munkavállalás gyakorlatának elemzése
Oroszhegyen

Konzulens: Dr. habil. Bali Lóránt

Készítette: Pál Edvin
ARQHYP

SZÉKELYUDVARHELY

2023

Tartalom

I. Bevezetés.....	4
II. Irodalmi áttekintés	6
2.1. Kitekintés a Nemzetközi migráció gyakorlatára	6
2.2. A migráció folyamatainak elméleti háttere.....	8
2.3. Fejlődés és migráció	11
2.4. A visszatérő migráció.....	13
2.5. A romániai migráció folyamata	15
2.6. Itthon maradt gyerekek helyzete a romániai törvények értelmében	18
2.7. A román állam törekvése a kint dolgozók visszacsábítására	21
III. Anyag és módszer.....	24
3.1. A vizsgált település bemutatása a számok tükrében	26
3.2. Oroszhegy térbeli mobilitása a '90-es évektől	30
IV. Vizsgálati eredmények és értékelésük	33
4.1. Helyzetkép	33
4.2. A külföldi munkavállalást befolyásoló motivációk	35
4.3. Külföldre való kijutás	39
4.4. A külföldi munkavállalók tapasztalatszerzése	41
4.5. Tervek, célok megvalósítása a kint szerzett jövedelemből	43
4.6. Migráció és fejlődés.....	46
4.7. A fejlődés jelei a kibocsátó környezetben	48
V. Következtetések, javaslatok	50
VI. Irodalomjegyzék	52
VII. Mellékletek.....	56
7.1. Interjúvázlat.....	57
7.2. Interjúk jegyzéke	59

I. Bevezetés

Szakedolgozatom témájaként a külföldi munkavállalás gyakorlatát vizsgálom egy székelyföldi településen, Oroszhegyen. Mivel ezen a településen élek, ez a szülőfalum, a fiatal családokkal való beszélgetések alkalmával megfogalmazódott bennem, hogy nem tudják meghatározni, hogy meddig is tervezik az ideiglenes munkavállalást és minden évben egy-két alkalommal, elindul az egyik családtag “feltarisznyálva” szerencsét próbálni. Az is megfigyelhető, hogy van, aki “szerencsével jár” és itthon kamatoztatja a kinti munkával megszerzett jövedelmet, de olyan is akad, aki kudarcot vall. Úgy gondolom, hogy ez a téma rendkívül aktuális a mindennapjainkban és megfigyelve a saját településemen is, mert ritka az a család, ahol ne lenne megfigyelhető ez az életforma. Az ezzel kapcsolatos kérdések vezettek arra, hogy megvizsgáljam ezt a kérdéskört, több módszer segítségével.

Jelenlegi kutatásomban a családból való hosszabb-rövidebb ideig tartó kilépés jelenségét vizsgálom a 20 év fölötti korosztályból. A kutatás során használt kérdőívet 52 személy töltötte ki és 16 személlyel sikerült interjút készítenem. Mindkét kutatási módszer (kérdőív, interjú) esetében hasonló kérdéseket, kérdéscsoportokat használtam kérdeztem meg. Ezekből szeretnék egy átfogó képet bemutatni és választ keresni az általam megfogalmazott hipotézisekre.

Hipotézisek:

- az első kilépési gyakorlat egy **céltudatos stratégiaként** jelenik meg a külföldön munkát vállaló egyénnél
- a migrációs gyakorlatban a **migrációs hálózatok** játszanak meghatározó szerepet (rokonok, barátok, ismerősök)
- a **nemek tekintetében különbség lehet**, ugyanis több nő adja fel a külföldi munkavállalást a családalapítást követően és keres munkahelyet a helyi munkaerőpiacon, a férfiak nehezebben hozzák meg annak a döntését, hogy véglegesen itthon dolgozzanak.
- **a kor előrehaladtával** (40 év fölött) csökken a migrációs potenciál
- a kint szerzett jövedelem **elsősorban a családi háztartások fejlődésében mutatkozik meg**, de a gazdaságra (vállalkozásokra) is hatással van
- miután az anyagi biztonság szükségletét teljesítették, **fokozatosan abbahagyják a külföldi munkavállalást**
- a több éven át tartó külföldi munkavállalás nehézséget jelent a kibocsátó közegbe és a családba való visszaintegrálódást tekintve.

Ezen hipotézisek vizsgálatát Oroszhegyre nézve a következő módszerekkel kutatom:

A primer adatokat a külföldön dolgozó személyektől:

- mélyinterjúval
- kérdőív segítségével
- résztvevői megfigyeléssel (hiszen az én korosztályom is érintett ebben, és már több éve tudatosan is figyelem a jelenséget)
- dokumentáció-elemzéssel számszerűsíteni tudom a jelenlegi migrációs gyakorlatot (Helyi Polgármesteri Hivatal nyilvántartása)

A szekunder adatok beszerzése: - Országos Statisztikai Hivatal – www.statistici.insse.ro

Dolgozatomat a következőképpen építettem fel:

A bevezető után az első részben a migráció nemzetközi elméleti jellemzőit mutatom be, annak különféle tudományos megítélését és ebben a témakörben készült kutatásokat. Ebben a fejezetben bemutatom a romániai, majd székelyföldi migrációra vonatkozó történelmi áttekintést, majd a székelyföldi vendégmunka kutatások elemzéseit foglalom össze. Ebben a részben mutatom be a migráció és fejlődés kapcsolatáról szóló nemzetközi elméleteket és kutatásokat. A romániai migráció keretében bemutatom a 619/2016-os törvénykezést, amelyet a külföldön munkát vállaló családokra és gyerekeikre hozott a romániai törvényhozás.

A második fejezetben az anyag és módszer fejezet alatt egy helyzetképet adok a kutatott településre vonatkozóan (Oroszhegy) és kitérek a település több évtizedes migrációs gyakorlatára is. Ugyanebbe a fejezetben mutatom be az általam használt kutatási módszereket, melyeket a kutatásom során használtam.

A módszertant követő harmadik fejezetben az interjúk elemzését és a kérdőívek értékelését mutatom be a vizsgálati módszerek segítségével, amely a következő alpontokba van összesítve a következő főbb kérdések szerint: a külföldi munkavállalásban résztvevő interjúalanyok bemutatása, nemek szerinti összetételük, életkoruk, foglalkozásuk, családi állapotuk és a kijárás gyakorisága; a külföldi munkavállalást befolyásoló motivációk; a tervek, célok megvalósítása a megszerzett jövedelemből; a külföldi munkavállalók tapasztalatszerzése; a külföldi munkavállalás és családi életvezetés; migráció és fejlődés kapcsolata; a fejlődés jelei a kibocsátó környezetben; visszaintegrálódás a helyi munkaerő-piacra, külföldi munkavállalás befejezését motiváló tényezők.

Dolgozatomat a következtetések és javaslatok megfogalmazásával zárom.

II. Irodalmi áttekintés

Ebben a fejezetben a témakör értelmezéséhez fontosnak tartom a migrációval kapcsolatos fogalmak kifejtését, elméleti felfeztetését. Az általam vizsgált visszatérő migránsok a külföldi munkavállalás által egy fejlődésen is keresztül mennek és ennek hatása rávetül életükre, mindennapjaikra. Ebben a fejezetben a nemzetközi, a romániai és a székelyföldi migráció szakirodalma mellett ennek a fejlődésnek és a visszatérésnek elméleti háttérét is ismertetem.

2.1. *Kitekintés a Nemzetközi migráció gyakorlatára*

A nemzetközi migrációs elméletek közül azokat mutatom be, melyek segítenek a migrációs folyamat megértésében és elméleti keretet mutatnak saját empirikus anyagom elemzésében. A migráció fogalma napjainkban sokszor kapcsolódik össze erős negatív felhanggal, amely a 2015-ben történő nagy európai migrációs hullámmal szembeni ellenérzéseikhez is köthető. A migrációra azonban nem szabad negatívan tekinteni, ugyanis a vándorlás egy szükséges mozgatórugója lehet a fejlődésnek, melyet a későbbiekben ismertetek.

Makroszintű elméletek:

Egy 19. századi brit statisztikus, **Ravenstein**, a vonzás és taszítás elméletét fogalmazta meg. A statisztikus szerint a migráció bizonyos vonzó és taszító erők kölcsönhatásának következménye: az elvándorlókat a reményteljesebbnek tűnő ország felé taszítják az otthoni gazdasági feltételek. A fennmaradó migráció általa megfogalmazott szabályszerűségeket 1889-ben egy újabbal egészíti ki, melyben azt hangsúlyozza, hogy minden ember szükségét érzi annak, hogy saját életkörülményeit javíthassa. Ha az egyén úgy véli, hogy különbség van fejlettség tekintetében a kibocsátó és a befogadó közeg között, akkor az egyén a fejlettebb közeget fogja választani érvényesülése és mindenekelőtt saját anyagi körülményei javítása céljából. De állítása szerint van ennek a célnak egy olyan vetülete (oka) is, amely megfogalmazása szerint a migrációs folyamat „emberi mozzanatának” központi szerepe is lehet, és ez nem más, mint az emberben rejlő vágy, hogy anyagi tekintetbe lendíthessen helyzetén és munkaerejét saját anyagi helyzetének jobbítására fordítsa. (Biró Zoltán utal erre az „Elméleti horizontok, módszertani gondok” c. tanulmányában, Biró Zoltán, 1994)

A nemzetközi migrációs elméletek áttekintéséről **Massey és társai** (Massey et al., 2001) tanulmányában kapunk átfogó bemutatást a migrációs folyamatokról. Az ők megközelítésük szerint ismertetem a kutatásom szempontjából fontos elemeket. Massey és munkatársai a nemzetközi migráció területén alkalmazott elméleti megközelítéseket megpróbálják időben és

térben elhelyezni. Ők 7 elméleti modellt állítottak fel, melyekből négyet mutatok be, amelyek a kutatásom szempontjából fontos elemeket tartalmaznak. Ravenstein elméletét fejlesztik tovább a neoklasszikus közgazdaságtan makroelmélete jegyében megszülető migrációs elméletek. Ennek értelmében a régiók közti népességmozgások a „munkaerő-kereslet és –kínálat területi különbségeire vezethető vissza” (Massey at all, 2001). Így tehát a piaci szerkezetek következménye, hogy a szegényebb országokban alacsonyabb a munkaerő-kereslet és a fizetés, míg a gazdag országokban ez fordítva van, magas a munkaerő-kereslet és a fizetés. Makrogazdasági viszonylatban, ha megnézzük a nemzetközi vándorlást a származási és a befogadó ország szemszögéből, a legtöbb esetben a két ország közti gazdasági különbség, bérkülönbség képezi az okát a vándorlásnak, hiszen ez lehet egy erős motiváció a gazdaságilag fejlett és kevésbé fejlett országok, régiók lakosságát tekintve. A neoklasszikus elmélet érdeme, hogy a gazdasági faktor fontosságát helyezi előtérbe és az elméletalkotók megállapítása, hogy a népességmozgás mindaddig folytatódik, míg a befogadó és a kibocsátó országokban rendelkezésre álló gazdasági haszon különbözete eléri a migráció mozgás költségét. Tehát a kibocsátó ország gazdasági fejlődése maga után vonja a munkamigrációs folyamat jelentős csökkenését. Ezek a neoklasszikus migrációs elméletek csak a munkaerő-piacon lévő különbségeket, mint a bérkülönbséget és a munkanélküliséget veszik figyelembe.

Mikroszintű elméletek:

A neoklasszikus közgazdaságtan makromodelljéhez hasonlóan a mikrogazdasági modellben is az országok bérarányai és foglalkoztatási rátái közötti különbségek befolyásolják a vándorlást. Ugyanakkor a vándorlás bizonyos befektetésekkel és kockázatokkal jár, hiszen a munkába állás előtt fedezniük kell a munkahely keresése alatt felmerülő költségeket, az új kultúra és nyelv elsajátításának erőfeszítéseit, majd a munkába állás után a helyi munkaerő-piachoz való alkalmazkodás költségeit. Mindezek mellett az egyéneknek számolniuk kell kapcsolathálójuk felbomlásának és az új kapcsolataik kiépítésének anyagi és pszichológiai költségeivel is. „A potenciális migránsok költség-haszon kalkulációt végeznek, figyelembe véve a vándorlással elérhető nyereségeket és a költözés költségeit. Amennyiben a költözés vélt haszna meghaladja a várhatóan felmerülő kiadásokat, a racionálisan gondolkodó egyén a migráció mellett dönt, ellenkező esetben azonban helyben marad.” (Krolify Vélemény- és Szervezetkutató Intézet: A munkaerő migrációja, kutatási jelentés, Budapest, 2007)

Tehát a **mikrogazdasági** értelmezésben a migrációs gyakorlat egy befektetési formaként jelenik meg. A befektetés a befogadó országban szerzett gazdasági haszon szintjén térül meg és a

migrálók elsődleges céljaként jelenik meg a külföldön szerzett jövedelem maximalizálása és a befogadó országban a kiadások, költségek minimalizálása. A migráció az egyén részéről önkéntes és racionális döntés, aki saját gazdasági helyzetének javítására törekszik.

Mezoszintű elméletek:

Szintén a neoklasszikus közgazdaságtan elméletéből indul ki a migráció új gazdasági elmélete, mely egyben a legsajátosabbnak tűnik. Az új megközelítés alapeleme, hogy „a migrációs döntéseket nem elkülönült, hanem a társadalomba mélyen beágyazott egyének alkotta családok vagy háztartások hozzák meg, akik nem csupán remélt jövedelmük maximalizálására, hanem a vándorlással járó kockázatok csökkentésére és az esetleges kudarcok következményeinek enyhítésére törekednek.” (Stark, 1991) E megközelítés értelmében tehát a migrálás elhatározása a családra tartozik, megszűnik az egyén elszigeteltsége és a jövedelmi különbségek jelentősége is csökken. Tehát a migrációs döntések nem egyéni, hanem háztartási és családi szinten dőlnek el az anyagi biztonság elérése érdekében.

2.2. A migráció folyamatainak elméleti háttere

A XX. század végétől előtérbe került a „láncmigráció” elmélete. Ennek értelmében a kapcsolati hálók (rokon, baráti) segítik az egyént a döntésben az ismertségek által elérhető információk alapján.

A globalizációnak, a nemzetköziesedésnek, a fejlett közlekedésnek, modern információs és technikai eszközök elterjedésének, illetve ezáltal a növekvő mobilitásnak köszönhetően a migráció könnyebben, gyorsabban, kevesebb kockázattal tud megvalósulni. (Tarrósy, 2016) Itt fontos kiemelni a mobilitás fogalmát is, és egyben elvonatkoztatni a migrációtól. „A mobilitás átmeneti elszakadást vagy kilépést jelent a hazai környezetből, az idegen kulturális környezetben való tartózkodás gyakran nem végleges célzatú, és ennek megfelelően van visszatérés.” (Hidasi, 2011) A mobilitás manapság egyre dinamikusabban erősödik, és az emberek életének szerves része lett. Azonban ez az átmeneti, ideiglenes cél, mely lehet kiküldetési jellegű, eseti munkavállalás, ingázás vagy tanulás, különféle okok miatt végül a mobilitásból átalakulhat migrációvá. Egyszerű példa lehet egy külföldön részismereti képzésben tanuló diák, aki tanulmányai befejezését követően a munkavállalás mellett dönt a befogadó országban. (Tarrósy, 2016)

A migrációs folyamatok létrejöttében fontos szerepet kap a Massey és társai által megfogalmazott **hálózatelmélet**, hiszen ha csak a külföldre kijutó egyént vesszük, akkor a

kijutásában fontos és meghatározó szerepet tölthet be a rokonsági, ismeretségi kapcsolati háló. Ezek a kapcsolati hálók – származási, célországai, rokonsági, barátsági kötelékek és a kibocsátó, eredeti közösséghez fűződő szálak – fokozzák a nemzetközi mozgás valószínűségét. „A jól kiépült migráns hálózatok megkönnyítik a munkahelyhez jutást a célországban a legtöbb, közösségükhöz tartozó tag számára, és a kivándorlást biztonságos jövedelemforrássá teszik”. (Massey et al, 2001) Ez magával vonja a kijutás és kint maradás kockázatának csökkenését a külföldre kijutó egyén számára és egyben ezeknek a kapcsolathálóknak a megléte és fenntartása a „kockázatszerűítő stratégiai célokat szolgáló nemzetközi migrációt teszi vonzóvá” (Massey et al, 2001)

A fent említett kutatócsoport megfogalmaz néhány olyan okot, amelyek az emigráció elindulását elősegítették és a nemzetközi mozgás fennmaradásához is hozzájárulnak. A megfogalmazott okok a következők: az egyéni jövedelemszerzés vágya, törekvés a háztartási jövedelmek növelésére, a munkaadók kereslete az alacsony bérű munkavállalók iránt, a paraszti gazdálkodásnak a piac terjeszkedése miatt bekövetkező nemzetközi méretű visszaszorulás a perifériális régiókban, vagy ezeknek a tényezőknek a kombinációja. Megállapításuk szerint egészen más körülmények magyarázhatják azonban a nemzetközi mozgás megindulását, és megint mások az időbeni és térbeni fennmaradását. De nemcsak ezek a tényezők képezhetik a motivációt az egyénben, hanem a migráció során kialakuló feltételek is motiválhatják a migrálót. Ezen tényező közé sorolhatjuk a migráns hálózatok kiépülését vagy a mozgást lehetővé tevő intézmények létrejöttét, valamint a befogadó országban a munka átalakulásának társadalmi hatása is okozhatja a vándorlást. Ezeknek a változásoknak az együttes hatására nő a migráció fennmaradásának valószínűsége.

Mivel kutatásom alanyai vendégmunkásként dolgoznak a külföldi országokban, ezért szeretném bemutatni **Paul C. P. Siu** tanulmánya szerint a vendégmunka fogalmát, mely a migrációs folyamat egyik sajátos típusa. A tanulmányíró a „vendégmunkás”-t az „idegen” formájának sajátos típusaként határozza meg. Ebben a tekintetben a vendégmunkás hasonlatos a periférián élő emberrel. A külföldön való tartózkodását csak „munkának” fogja fel, amelyet a lehető legrövidebb idő alatt el kell végeznie és ahelyett, hogy integrálódna, rendszeres időközönként visszautazik szülőfalujába. Ez arra is rámutat, hogy a vendégmunkásnak nincsen szándékába hosszú időre berendezkednie az új környezetbe, az új hazába és nem asszimilálódik az idegen országhoz teljes mértékben, csak annyira, hogy közvetítőként játsszon szerepet a saját és a választott ország között. A tanulmányíró választ próbál adni arra a kérdésre, hogy mi lehet az oka annak, hogy a vendégmunkás külföldre megy és ha kell, ott is marad. Erre válaszként a következő kijelentést fogalmazza meg: „a vendégmunkás egy munkát akar elvégezni, mégpedig a lehető

legrövidebb időn belül(...) A vendégmunkás nem feltétlenül szereti a munkáját vagy talál benne örömet. Sokkal inkább azt tartja szem előtt, hogy egy bizonyos társadalmi státuszra tegyen szert hazájában. Ily módon az ideiglenes munka a személyes, új tapasztalatok, a biztonság, a presztízs stb. szükségleteinek sokféle fajtájával kapcsolódik össze” (Paul Siu, 2004) A kutató egy érdekes jelenséget fejt ki a vendégmunkások gyakorlatában, és pedig a meghatározatlan ideig tartó külföldi tartózkodást. Vélekedése szerint idegenben a munkavállaló nemcsak arra törekszik, hogy eredményesen végezze el munkáját saját érdekében, hanem egy olyan életmódot kell kialakítania, amely a kinti élethelyzetének megfelel. „Ha részt vesz is egyes tevékenységekben, akkor ezek biztosan közvetlen kapcsolatban állnak a munkájával vagy saját országának ügyeivel, szociális jólétével, politikájával, stb. (...) Maga a nyilvánosság is ritkán szemléli a vendégmunkást a munkájától függetlenül. Ily módon sokkal inkább olyan individuumból van szó, aki egy bizonyos funkciót tölt be, mintsem egy személyről, aki bizonyos társadalmi státusszal rendelkezik. Csak saját etnikai csoportja vagy a munkájához közvetlenül kapcsolódó társadalmi környezet tekinti személynek.” (Paul Siu, 2004).

A külföldi munkavállalás típusú migrációt magyarázó elméletek bemutatása után Nancie L. Solien de Gonzales tipológiáját mutatom be, aki 1961-ben a migráció családra gyakorolt hatása alapján különített el öt migrációs típust.(Ezt a felsorolás típust Horváth István idézi egy kutatási jelentésben)

Az öt típus a következő:

- Idényjellegű migráció
- Időszakos migráció
- Visszatérő migráció
- Folyamatos migráció
- Végleges migráció

Az öt – a szerző által felsorolt - típus közül a számomra releváns típusok az idényjellegű migráció és az időszakos migráció típusa.

Az idényjellegű migráció gyakorlata az év egy adott időszakához köthető és egyszeri kilépést feltételez egy évben. Az elvégzendő munka jellege határozza meg a migrációt. Ide tartoznak például a különféle mezőgazdasági munkák.

A szerző szerint ez a fajta kilépés nem okoz alapvető változásokat a család életében.(Gonzales, 1961)

De mivel az idényjellegű migráció időszakos migrációval párosul a kutatási korosztályom esetében, így szükség van ezzel foglalkozni, hiszen ez a fajta életmód hatással van az egyén itthoni biztos munkahelyi viszonyára. Annak ellenére, hogy nem észlelnek a külföldi munkavállalók változásokat ezzel a típusú munkavállalásukkal a családjuk életében, mégis fontos problémaként élik meg, melyet így fogalmazott meg egyik interjúalanyom: „...*de majd hogyan fogom itthon elkezdni a munkahelykeresést, a munkába állást, nem tudom ...és azt sem tudom, hogy milyen típusú munkát vállalnék, hol próbálkozzak, kihez forduljak*” (férfi, 38 éves)

2.3. Fejlődés és migráció

Hein de Haas (2010) a „Migráció és fejlődés elméleti megközelítésben” című tanulmánya alapján fejtem ki a migráció által megjelenő fejlődés elméleteket. Tanulmányában kifejti, hogy a migráció és fejlődés közötti kapcsolatában fontos a migráció okát és hatását együttesen vizsgálni, hiszen a migrálók döntéseiket befolyásoló fejlődési tényezők hozzájárulnak a kibocsátó közeg és helyi közösségek fejlődésének kimeneteléhez.

Hein de Haas a migráció és fejlődés kapcsolatáról pluralista szemléletmódot mutat be, mely szerint az 1990-es évektől az empirikus kutatások a struktúrát és a cselekvőt állítják kutatásuk középpontjába, hiszen ez a két tényező járul hozzá ahhoz, hogy a migráció és fejlődés kölcsönhatását vizsgálni lehessen. A munkamigráció új gazdaságtana elmélet szerint a döntéshozó szervnek a családot és a háztartást lehet tekinteni. Ez az elmélet a migrációt, mint a családok vagy háztartások kockázatmegosztó viselkedését modellezi. Tehát ha a háztartás a döntéshozó egység, akkor elmondható, hogy ez az egység jobban képes beosztani az erőforrásait, mint maga az egyén. A megállapítás szerint a háztartásban lévő egyének, családok nem csak a bevételek maximalizálására törekednek, hanem a kockázatoknak a csökkentésére is, hiszen ha a családból egy egyén külföldön keres és abból hazautal, az a család számára egy bevételi biztonságot jelent.

De Haas az empirikus kutatások értelmezésénél foglalkozik a megélhetési megközelítésekkel is. A megélhetés kifejezése az élet fenntartásához szükséges képességekből és lehetőségekből, eszközökből és tevékenységekből tevődik össze (de Haas idézi Carney, 1998). Tehát a migrációt tekinthetjük úgy, mint ami által megszerezhetők a különféle vagyontárgyak és amelyek a jövőbeni életvezetés és megpróbáltatások ellen egyfajta biztosítékot jelenthetnek. (de Haan et al., 2000: 30)

A fejlődés és migráció kapcsolatában egy másik újszerű megközelítés a transznacionalitás. Ennek a transznacionalitás megközelítésnek értelmében az empirikus kutatások rámutattak arra, hogy a migránsok és családjaik között már nem olyan nagy a távolság annak tekintetében, hogy bővülnek a kommunikációs lehetőségek számukra és ezt a migrálók jól ki is használják. Tehát a migrálóknak sikerül szinte kivétel nélkül transznacionális életet folytatni és a nemzeteken átívelő identitást is felvenni. Ennek az elméletnek értelmében a fejlett technika lehetővé teszi a migránsok számára, hogy a kibocsátó közeggel megfelelően tudja a kapcsolatot tartani (mobil) telefonon, (műholdas) televízió, és interneten keresztül, valamint a pénz hazautalását globális hivatalos és nem hivatalos bankrendszerek segítségével. Ezek a táguló lehetőségek lehetővé teszik a migrálók és családjaik számára a két közeggel való fenntartást. Ezek az empirikus kutatások azt is jelzik, hogy a migrálók ezt a transznacionális kötelekeket hosszú időn keresztül képesek fenntartani és ezáltal ezek akár transzgenerációs mintává és kötelékké válhatnak. Az elemzések azt is mutatják, hogy a migránsok kötődése kibocsátó közegükhöz nem visszatérésük függvénye, hanem fenntartható a pénz hazaküldése a telekommunikáció segítségével, a szabadság alatti hazalátogatás és ingaszerű migrációs mintákon keresztül. (de Haas, 2010:71)

Bodó (2014) társadalomkutató kéziratában, melynek a „Változó életvezetési tendenciák a székelyföldi munkamigráció közegében. Az értékvilág és a fogyasztás új dimenziói” címet viseli, a kutató elmélete alapján a munkamigráció egyfajta fejlődéssel jár együtt az egyén és kibocsátó közegére nézve egyaránt. Az egyik modell az ide is-oda is tartozás modellje vagy más néven transznacionális migrációnak nevezik, megállapítása szerint „jelentős lépést jelent abba az irányba, hogy a munkamigrációt természetes társadalmi folyamatnak tekintsük, amely elsősorban nem a helyek közti értékalapú versennyel kapcsolatos, hanem sokkal inkább a beélhető fizikai tér kiterjedésével.”(Bodó kézirat, 2014:5). A migrációnak pedig társadalmi következményei is vannak az egyén szintjén, hiszen abba a közegben is, ahonnan kilép, ott is változhat a kilépés által a társadalomban betöltött szerepe – vallja a kutató. A munkamigrációban a paradigmaváltás fontosabb megközelítéseit tárgyalja a kutató. A gazdasági jellegű megközelítés alapján a migrálók olyan egyének, akiknek fontos szerepük van az egyes területek közti fejlődési különbségek kiegyenlítődéiben. Ennek értelmében az egyének a személyes haszon alapján döntenek a külföldi munkáról, de ez magával vonja azt is, hogy a társadalmi változás és társadalmi innováció hordozóivá válnak. A társadalmi innovációnak azáltal lesznek részesei, hogy újszerű tudást szereznek, vállalkozásokat indítanak, gazdasági fejlődést generálnak, pénzt utalnak haza és ezek által a kibocsátó közeg fejlődéshez is hozzájárulnak. Az elmélet szerint a migráció által generált fejlődés mind a befogadó, mind a kibocsátó országban növekedést és kiegyenlítődést eredményez.

A gazdasági és cselekvéseméleti megközelítés alapja az család és a háztartás. Tehát a munkamigráció egységei a család és a háztartás lesz, mely egy sajátos cselekvési modell, hiszen az elmélet szerint a migrálók családtagjai a munkamigráció kapcsán nem csak arra törekednek, hogy minél nagyobb jövedelemre tegyenek szert, hanem arra is törekednek, hogy „a család szintjén egyenletesen osszák el és minimalizálják a jövedelemszerzéssel kapcsolatos kockázatokat...a családi léptékű életvezetési stratégia a munkamigrációs megközelítés központi elemévé lép elő.” (Bodó, 2014:9)

A Bottom-up elméleti megközelítés az előző családi léptékhez kapcsolódik, de a megélhetés szemszögéből közelít a munkamigrációhoz. Ennek értelmében a kilépést az emberi szükségletek mozgatják annak érdekében, hogy javítsák a család megélhetési lehetőségeit. Ez a családi léptékű életforma egy természetes és komplex tevékenységként jelenik meg a család munkamigrációs magatartásában.

A fent említett megközelítések, elméletek által levont következtetés a munkamigráció gyakorlatát tekintve, hogy a visszatérő egyén a helyi, kibocsátó közeg fejlődésének folyamatában is részt vesz. De ez a fejlődés folyamata azt is jelenti, hogy abban a térségben élők milyen módon érzékelik és értékelik az életvezetési módozatokat. Tehát az egyén képességei is fontossá válnak nemcsak a befogadó közegbe, hanem visszatérve a kibocsátó közegbe is. A kutató értelmezése szerint „Végső soron azt lehet mondani, hogy a munkamigráció az egyéni identitásépítési folyamat részévé válik, de az adott társadalmi környezet kontextusában. Mindezek okán a munkamigráció egyéni hasznosulása meglehetősen heterogén” (Bodó, 2014:11)

2.4. A visszatérő migráció

Reiner Martin és Dragos Radu kutatók „A visszatérő migráció: Kelet-Európai tapasztalat” címmel írt tanulmánya egy újabb kutatás a kibocsátó közegbe való visszatérésről. A migrálók visszatérése egy újabb jelenség, mellyel a társadalomtudósok napjainkban foglalkoznak és kutatják. Az elmúlt évtizedben az országok munkaerőpiacát az jellemezte, hogy a külföldön megkeresett pénzt az illető ország határain kívül költötte el, tehát leginkább ott hasznosult az anyagi tőke, ahová visszatért az egyén. Erre a szakirodalom mégsem fordított akkora hangsúlyt, hiszen a munkavállalást követő hazatelepülésről nincsen összehasonlító vizsgálat az egész Közép- és kelet európai régiót illetően. Jelen esetben a két szerzőpáros tanulmánya az első kísérlet arra, hogy pótolja ezt a hiányt az elméletek terén. A kutatók megállapítása szerint a migránsok esetében kevés a valószínűsége annak, hogy aktívan részt vegyenek a munkaerőpiacon a visszatérésük után és így nagyon sokan közülük saját vállalkozásba kezdenek, mint a munkaerőpiacon keressenek

munkát. A szerzőpáros tanulmánya bemutat néhány bizonyítékot arról, hogyan befolyásolja a külföldi munkatapasztalat a munkaerő-piaci teljesítményt a hazatérő munkavállalók esetében a Közép- Kelet Európai országokban. A kutatás alapján kiderül, hogy a visszatérő munkásokat pozitívan értékelik az általuk kiválasztott országok többségében. Romániát kivéve a többi országokban úgy tűnik vonzzák a visszatérőket, akik formális oktatásban több évet részesültek azzal szemben, aki nem bevándorló. A becslési adatok alapján elmondható, hogy a visszatérők magasabb bevételre, jövedelemre tesznek szert, részben önálló tevékenységekből, másrészt a foglalkoztatásból.

Ezzel egyidejűleg az eredmények azt sugallják, hogy abból kifolyólag, hogy „rá vannak kényszerülve” a külföldi munkavállalásra, ez növeli azt a hajlamukat, hogy hazatérve ne vegyen részt a hazai munkaerőpiacon vagy ne kezdeményezzenek a hazai önfoglalkoztatás terén. Ez az elmélet mögött megtalálható az a megállapítás, hogy a visszatérő munkavállalókból hiányzik az a tulajdonság, ami szükséges ahhoz, hogy értékelje a hazai munkaerőpiacot. De ha meg lenne bennük az a tulajdonság, akkor lehetővé válna számukra, hogy önfoglalkoztatóvá váljanak. (pl. Vállalkozói készségek, hajlam)

A kutatók megfigyelése szerint a szelektivitásra vonatkozó bizonyítékok meglehetősen vegyesek. Tehát amikor úgy tűnik, hogy a becsléseik negatívak, akkor az egyéni jövedelmek hatása úgy nyilvánul meg, hogy pozitív döntésekre, vagy önfoglalkoztatásra sarkallja őket. (Negatív → Pozitív)

Mindkét eredmény a hazatérő munkavállalóknál a teljesítményre és a munkavállalási döntésekre vonatkozó empirikus és elméleti eredményeket erősítik meg. Az egyik célcsoport az, amely nem értékeli a hazai munkaerőpiacot és a másik réteg, aki hajlandó nyitni a hazai önfoglalkoztatás felé. A kutatók állítása szerint ezen a ponton még korai lenne a politikai hatásokat elemezni. A kutatók végső összegzésképpen megállapítják, hogy a visszatérő munkavállalók átmeneti külföldi munkavállalásukért egyfajta „jutalomban” részesültek magasabb jövedelem formájában. De ezért hajlamosak arra, hogy hazatérve vonzóvá tegyék a külföldi munkavállalást azok számára, akik a jövőben szeretnék elmenni munkát vállalni, vállalva mindezzel ideiglenesen az ország elhagyását, de végül visszatérjenek a kibocsátó közegbe. Másképp fogalmazva, hajlamosak, hogy fokozzák a relatív vonzerejét az ideiglenes külföldi munkavállalásnak, ellentétben az állandó jellegű külföldi munkavállalással. Ez is azt sugallja, hogy a külföldön munkát vállalók erősebb ösztönzést kapnak a hazatérésre abban az esetben, ha a befogadó országban romlanak a gazdasági kilátások.

Egy másik két társadalomkutató Jorgen Carling és Silje Vatne Pettersen (2014 december) „A hazatelepültek szándékai” címmel írt cikkében azt fejt ki, hogy a visszatérő migránsokat két dolog határozza meg szándékukban: egyrészt a befogadó országgal kötött kapcsolata, másrészt a kibocsátó országhoz való kötődése. A kérdés, hogy ez a két tendencia együttesen befolyásolja az egyént a hazatelepülés szándékában? Az eredményeket tekintve a válasz a regressziós elemzésből a következőképpen vonhatók le: Először is az egyénben a visszatérési szándék változhat szisztematikusan a nem, életkor és a migrációs történetek függvényében. Másodsorban a visszatérési szándék változhat az iskolai végzettség függvényében. A kutatási eredmények alapján elmondható, hogy a középszintű iskolai végzettségű fog leginkább visszatérni, ugyanis a nagyon alacsony vagy nagyon magas iskolai végzettségű egyén a legkevésbé akar majd visszatérni. Harmadik tényező a vallásosság, ugyanis a válaszadók közül, akik vallásosnak tartják magukat, azok nagyobb valószínűséggel szándékoznak visszatérni a származási országukba. Egy következő tényező a családi állapotra vonatkozik. Ennek értelmében, akit családosként alkalmaznak a befogadó országban, az lényegesen nagyobb valószínűséggel nagyobb visszatérési szándékkal rendelkezik, mint az, aki diákként vagy egyedülállóként vállal munkát az idegen környezetben.

Hein de Haas és Tineke Fokkema (2011) „Az integráció és a nemzetközi kapcsolatok hatása a hazatelepülési szándékban” című tanulmányában kifejti, hogy a migráció okai és a kitelepedési motivációk tipikusan megváltoztak és változnak az idők folyamán. Pl. kibocsátó országban meglévő bizonytalan gazdasági és politikai feltételek, a rendőri és kivándorlási megszorítások a fogadó országokban, mind hozzájárulnak az egyén döntéséhez.

2.5. A romániai migráció folyamata

Romániai migrációs folyamatok elemzésére szolgáló adatok a század közepétől, pontosabban 1968-tól kezdődően vannak, amelyek már az alapos elemzés tárgyát képezhetik. Ekkor a migrációs folyamatokat nagyban meghatározta úgy az erőltetett iparosítás, mint a gyors városiasodás ideológiája. Az 1980-as évek elejéig évente átlagban 337 ezer személy hagyta el lakhelyét. Ezt a folyamatot a központi vezetés 1982 után erőteljesen mérsékelte olyannyira, hogy a nagyobb városokat „zárttá” nyilvánította. Ennek következményeként érzékelhető, hogy az 1989-es években már kevesebb személy változtatott lakhelyet, mint 1950-ben. Az tény, hogy mikor egyik napról a másikra megszűntek a lakhelyváltoztatást korlátozó adminisztratív rendelkezések, akkor lényeges változások történtek, mind a belső, mind pedig a külső migráció tekintetében.

Az 1989 utáni változásoknak 3 fő iránya volt:

1. Az addig jellemző faluról városba irányuló mozgás mellett megjelent és fokozatosan előtérbe került az ellentétes irányú belső vándorlás (városról falura)
2. A faluról városra irányuló ingázás rövid idő alatt lecsökkent (Ha számokban nézzük, 10 évre vetítve, akkor 2000-ben háromszor kevesebben ingáznak, mint 1989-ben.
3. Kis számban, de a végleges kivándorlás is jellemző volt, de emellett az időszakos külföldi tartózkodások gyakorlata egyre nagyobb hangsúlyt kap (turizmus, munkavállalás, business)

A vizsgálatok szerint a vendégmunkást, vagy a városra költözőt az motiválja, hogy az alacsonyabb rendűnek vélt településről elmozduljon egy magasabb rangú helyre. Ez lehet az oka a külföldre irányuló időszakos migrációnak.

A Romániában végbemenő migrációs gyakorlatról **Dumitru Sandu** végzett reprezentatív jellegű felmérést 12300 rurális településen 1990-2001-es időszakra vonatkozóan. Sandu kutatása során a migránsok három kategóriáját különíti el. A kilépés időtartama alapján elsőként a hosszabb időtartamú visszatérő migrációs formáját említi (transnational), majd a rövidebb időtartamú, ismételt határátlépéseket (transfrontalier), és a végleges elvándorlást, kitelepedést (migratie definitiva). Sandu vizsgálata szerint a visszatérő migráció aránya és a migrációs burok erőssége a nagyobb lakosságszámú, közszékhely jellegű és viszonylag fejlett településeken a legjelentősebb. Ami a saját vizsgálatomat is alátámasztja a migrációs mozgások szempontjából, hogy amíg több 10 évvel ezelőtt az etnikai és vallási hovatartozásnak volt döntő szerepe a külföldön munkát vállalók esetében, ma már a kapcsolati tőke kap egyre hangsúlyosabb szerepet ebben a folyamatban, de emellett még szerepet kap a humán tőke (iskolai végzettség, szakképesítés, idegennyelvtudás).

Sandu kiemeli, hogy a belső migrációs tapasztalatokat az egyének alkalmazni tudják a határon átvélő migrációs mozgásokban. A kommunizmusbeli migrációnak (falu – város ingázás, faluról városba költözés) életstratégiaként való elfogadása újabb életstratégia alkalmazását könnyítette meg: az időszakos és visszatérő kilépéseket. (Dumitru Sandu, 2000)

Románia migrációs gyakorlatának vizsgálata során **Horváth István** kolozsvári szociológus a „Kulturális migráció aspektusai Romániában” című tanulmányát mutatom be. A kutatási adatok alapján kiderül, 1987 után a magyarok Magyarország fele vándoroltak leginkább, a németek Németország fele vették útjukat. Ennek okai a gazdasági válság, a kommunista diktatúrával szembeni bizonytalanság érzése a fiatalokban. A rendszer megdőlése után megnyíltak az utak a vándorlásra, a nyugati országok voltak a célpontok. Egy 1995-ös adat szerint 1990-1993 között 22

millióból 190 ezer állampolgár emigrált legálisan (CNS, 1995) és 338 ezren letették a menedékjogra a kérelmet a nyugati országokba (UNCHR, 2001). Ezzel egyidőben ezek az országok egyre jobban korlátozni akarták a kérelmeket és kezdték visszautasítani a menedékjogra a kérelmeket. Emiatt növekvő számú román állampolgár illegálisan migrált a 90-es évektől, annak ellenére, hogy munkavállalás céljából mentek és nem végleges ottmaradás volt a cél. A vendégmunkára járók összetételét tekintve nagyrészüket fiatal, kevésbé képzettek, falusi környezetből jönnek, és Romániát tekintve a lakosság több mint fele vidéken él. Annak ellenére, hogy Románia gazdasági helyzete valamennyire rendeződött, a vándorlás a következő évezredben is folytatódott. Annak ellenére, hogy több munkahely is megjelent, a lakosság körében most is megvan az a vágy, hogy külföldön dolgozzanak.

Egy 2006-os felmérés alapján Románia felnőtt lakosságának 9%-a külföldön szeretne dolgozni a következő évben, azaz 2007-ben, és ennek a csoportnak a 23%-át a 18-24 éves korosztály teszi ki. (FSD, 2006)

A felmérés alapján kiderül, hogy a fiatalok megbarátkoztak a vándorlás bizonyos részleteivel és ebben reálisan is gondolkodnak. De ez az ismeret már megvan azoknál a generációknál is, akik gazdaságilag aktívak és elmondható, hogy a fiatalok számára mindez már a családi körön belül ismeretes lesz.

A kutatás során készített interjúk alapján a kutató kifejti, hogy a vándorlás egy tipikus és nehézkes vállalkozás, amelyben az anyagi siker nem magától értetődő és amely bemutatja a reális veszélyt, hogy túldolgoztatják a külföldit. A külföldi munkát vállaló egyénről elmondható, hogy többet dolgozik és intenzívebben, mint ahonnan származik, mint ahova kivándorolt, ottani polgárokhoz képest. Nemcsak megterhelő a munka, hanem kellemetlen is egyben. Túlmunkáltatják, diszkriminálják őket, mégis elfogadták a vándorlás alapköveiként, amelyek jól ismertek. Ezt az úgynevezett „gépezetet” viszont a migráció folyamatos jelensége hozza létre.

Az európai parlament állásfoglalására irányuló indítványában Románia csatlakozására az Unióhoz, arra biztatja a tagállamokat, hogy a munkaerőpiacukat nyissák meg a román munkavállalók előtt a munkavállalók közösségi jog által garantált szabad mozgásának szellemében 2007. január 1-től.

A 2007-es romániai EU-s csatlakozása utáni helyzet:

Elsősorban a románokkal egy településen élő magyarok migrációja Magyarországról az EU országaiba kezd átszerveződni. Az erdélyi magyar reprezentatív mintán végzett migrációs potenciál felvételek igazolják, ugyanebbe az irányba mutatnak (Kiss-Csata, 2004 IM)

Az 1997-2002 között végzett vizsgálat eredménye arra mutat rá a magyar válaszadók esetében, hogy Magyarország a fő befogadó ország. A 2004-2005-ös mérések alapján Magyarország elveszíti elsőbbségét a külföldi munkára vállalkozó magyar etnikumúak között. A vegyes lakta vidékekről a román lakosság elkezd Olaszország és Spanyolország felé migrálni és ez a jelenség átragad a magyar etnikumú lakosságra is. Így Magyarország mellett a nyugat-európai országok a magyar etnikumú migrálók célországai is lesznek.

2.6. Itthon maradt gyerekek helyzete a romániai törvények értelmében

Az UNICEF 2021-es adatai szerint azoknak a száma a gyerekeknek, akiknek mindkét szülője külföldön dolgozik: 126.000, ennek 50%-a 10 év alatti, 4%-a 1 év alatti, és 16%-uk több mint egy éve nem találkozott a szüleivel.

Az otthon hagyott gyerekeknél előfordulhat, hogy depresszió, önértékelés, önvádaskodás, motiváció csökkenése az iskolába, elszigetelődés, az iskolai eredmények csökkenése, hiányzás és iskola elhagyása is előfordulhat, ami a szülő hiányának lehet a következménye.

Azok a gyerekek, akiknek a szülei elmentek más országba dolgozni, úgy élik meg a helyzetet, hogy a szülők elhagyták. A biztonsági érzetük csökken, viselkedési zavarok jelentkezhetnek. Egyes vélemények szerint ezek a gyerekek a „kulcs a nyakukban” generáció.

A külföldi munka hatása a házastársi életre: több, mint 18%-a azoknak a házasságoknak, ahonnan az anya elment, megromlik és ebből 43%-uk elválk és 9%-a romlik meg azoknak a házasságoknak, ahol az apa ment el külföldre. Több mint 12.000 gyerek szülei váltak el az országban az UNICEF 2021-es adatai szerint.

A fent felsorolt negatív hatásoknak a csökkentésére jelent meg hazánkban a **619/2016-os** törvény, amely új lehetőséget nyújt a külföldön dolgozó szülők és azok gyerekeinek számára.

Ez a törvénymódosítás a következő változásokat fogalmazza meg:

- azok a szülők, akiknek szándékukban van külföldön szezonmunkát vállalni és 18 év alatti gyerekük van, kötelesek értesíteni a helyi polgármesteri Hivatal Szociális Osztályát a kint tartózkodás időtartamáról és arról, hogy a távollétük alatt ki az a személy, aki a kiskorú gyerekek gondját viseli és hivatalosan felügyeli.
- a fent említett törvény értelmében a szülők kötelesek 40 nappal a kiutazásuk előtt jelenteni szándékukat a helyi polgármesteri Hivatal Szociális Osztályát arról, hogy kinek a gondozásában fog maradni a kiskorú gyermek, gyermekek.
- a gondozásról a Bíróság kell visszaigazoljon arról, hogy a szülők által megjelölt személynél maradhat-e a gyerek.
- a fent említett törvény 97.-es cikkelye részletes leírást ad arról, hogy a Bíróság által kijelölt személy milyen feltételeket kell teljesítsen, milyen jogai és kötelezettségei vannak abban az időszakban, amíg a szülő vagy szülők külföldön szezonmunkát vállalnak.

A 619/2016-os törvény azokra a családokra vonatkozik, ahol:

- mindkét szülő egyidőben külföldön tartózkodik munkavállalás céljából
- egyedülálló, gyermekeit egyedül nevelő szülő

A gyermekvédelmi törvény értelmében, ha a gyerekeknek nincs hivatalos felügyelője, akkor:

- nem lesz aki beleegyezését adja egy nagyobb műtéti beavatkozás esetén
- iskolai kirándulások alkalmával nem lesz, akitől hivatalos beleegyezést lehetne szerezni
- a kint tartózkodás alatt nem kérvényezhet más személy szociális juttatást a gyerek nevében.

Abban az esetben is jelenteni kell a polgármesteri hivatal szociális osztályán a külföldi munkavállalás időtartamát, ahol az egyik szülő megy el külföldre és a másik szülőre marad a gyerek felügyelete.

A fent leírtak be nem tartása esetében a szülők 500-1000 lejes pénzbírsággal sújthatók.

A helyi, oroszhegyi Polgármesteri Hivaltal kérdeztem ennek gyakorlatba ültetéséről és most már elfogadott és gyakorlatba ültetett lett ez a törvény. Amikor megérkezik a szülő vagy szülők, hogy külföldre szeretnének menni pár hónapra szezonmunkára, akkor már tudják és viszik is azt a személyt a hivatalhoz, akire marad vagy maradnak a gyerekek.

A legelső lépés, hogy a külföldi munkára szándékozó személy nyilatkozza, hogy mennyi időre megy el és a gyereket vagy gyerekeit kire hagyja arra az időre. Ezzel egy időben a gyermek felügyeletére megnevezett személy is nyilatkozatot ír, hogy vállalja arra az időszakra a gyermek(ek) felügyeletét, gondozását. Amikor ez megvan, akkor a szociális munkás környezettanulmányt készít annak az otthonában, akire a gyereke marad, hogy megfelel-e a körülmény a feltételeknek, amíg a gyermek ott tartózkodik. Minden hivatalos személyes aktát lemásolva azt elküldik a legközelebbi bíróságra, a mi esetünkben Székelyudvarhelyre, ahol 3 napon belül tárgyalásra kerül ez az ügy, ahol szükséges megjelenjen az a személy, akire a gyerek marad. Ezt követően a hivatal és a felügyelő személy is napokon belül megkapja a határozatot a jóváhagyásról, hogy melyik időszakban vállalja a felügyeletet. A bírósági végzés után a szociális munkás kell tartsa a kapcsolatot azzal a családdal, ahol a gyerek tartózkodni fog, amíg a szülő vagy szülők külföldön dolgoznak. Ezt nagyon részletes nyomtatványok kitöltésében is nyomon kell követni, hogy a gyerek megfelelő körülmények között legyen arra az időszakra, amíg a szülők távol vannak.

Ezzel a törvénymódosítással a gyerek érdekeit előtérbe helyezte az állam, és elmondható, hogy a községünkben nagy odafigyeléssel tartják be ezt a törvényt, mert látják a hasznosságát.

1.Táblázat

Külföldi munkavállalásban résztvevő személyek 2010-2022 között

Év	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kiutazó személy a községben	166	153	176	211	151	147	136	139	124	115	60	52	38
-ebből kiutazó családos személyek a községben	62	61	72	96	116	58	43	52	50	45	26	20	16
Itthon hagyott gyermek a községben	81	100	112	144	168	91	61	75	67	62	41	31	26

(forrás: Oroszhegyi Polgármesteri Hivatal nyilvántartása)

Az adatok tekintetében elmondható az utóbbi két évben, hogy egyre kevesebben mennek külföldre, inkább az egyik szülő marad itthon és a másik szülő megy ki. Erre az esetre is a szociális osztályon csak egy nyilatkozatot kell kitöltenie a külföldi munkát vállaló személynek, hogy melyik periódusban kire marad a gyerek.

2.7. A román állam törekvése a kint dolgozók visszacsábítására

A Magyar kormány támogatásával a partiumi megyékben is elindult a Kárpát-medencei Falugazdász program. Pályázni lehetett vissza nem térítendő támogatásra, amelynek célja a külföldön élők hazacsábítása és mezőgazdasági farmok, vállalkozások létesítése. 2020-ban mindössze 10 fiatal tett le pályázatot a partiumban de az elbírálásnál egyik sem volt pozitív a Vidéki Beruházások Finanszírozási Ügynöksége szerint. A fiatalok maximum 40-50 ezer eurót kaphattak vissza nem térítendő támogatásként Alapfeltétel volt, hogy az utóbbi egy évben legalább 3 hónapot odakint egy mezőgazdasági szektorban dolgozott, vagy képzésben vett részt, az Unióban vagy azon kívül. Egyre többen látják úgy hogy célirányos beavatkozások, következetes politikák által lehetne lassítani, fékezni ezt a jelenséget. Fiatalok nélkül nincs vidék és jövő.

A Diaspora Start Up program olyan fiatalokat célozott meg akik több mint egy éve külföldön dolgoztak és itthon indítottak volna valamilyen vállalkozást.

Egyes vidékeken, ahol gyenge a gazdasági teljesítmény, kevés a munkahely, alacsony a foglalkoztatottság, gyorsabb a hanyatlás és nő a migráció esélye. A vidék fejlesztése gazdasági szempontból kiemelkedően fontosnak bizonyul a migráció visszaszorítása érdekében. Mindezt viszont úgy megvalósítani, hogy a helyi közösség is fejlődjön és a természeti, környezeti értékek ne sérüljenek igazi kihívás. A migráció kérdésének a megoldása nem kizárólag a vidékfejlesztés feladata, viszont ha egyes tárcák, pártok összefognak a vidékfejlesztési intézkedések kidolgozása érdekében, jelentős mértékben csökkenhet a migráció gyakorlata.

A vidékfejlesztés kultúra-gazdasági megközelítése Christopher Ray nevéhez fűződik, és arra a meglátásra épül, hogy a vidéki térségekben a helyi gazdasági kontroll, amikor a helyi társadalom szereplőinek hatalmában áll a helyi gazdaság alakulását befolyásolni, növelhető, ha a hely az ahhoz kötődő kulturális identitás révén felértékelődik. Azt az átalakulási folyamatot próbálja megragadni, melynek során a térhez kötődő helyi kultúra-gazdaság megközelítés elsősorban a termeléssel foglalkozik: az adott térséghez kötődő kulturális rendszerrel, s azzal, hogy a társadalmi szereplők különböző hálózataiban miként jönnek létre olyan források, melynek kiaknázása az adott térség gazdasági érdekeit szolgálja. A régiók egyre inkább arra törekednek, hogy a gazdasági és társadalmi fejlesztés során a térség kulturális identitását megőrizzék és erőforrásként kiaknázzák. (Régió Vidék Fejlesztés 152. ó)

A vidékfejlesztés nagy szerepet kap az elvándorlás fékezésében és a megélhetés diverzifikációjában, munkahelyteremtés és munkahely megőrzés szempontjából 4 intézkedési tengelyről beszélhetünk:

1 tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

2 tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

3 tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

4 tengely: LEADER program

Célja a mezőgazdasági és erdőtermelési megélhetésen túl más alternatívákat is felmutatni jövedelemforrásként, a helyi erőforrások átgondolt és fenntartható hasznosításával. Gondolok itt a vidéki turizmusra, kis- és közép- vállalkozásokra. A közösségek fejlesztését és humán erőforrások kezelését is a feladatainak tekinti. Lakosság számára vonzó életet és munkakörülményeket biztosítani, ahol az ember jól érzi magát a bőrén.

Sóvidék- Hegyalja Helyi Akciócsoport

Térségünkben a Sóvidék- Hegyalja Helyi Akciócsoport Egyesület tevékenykedik a LEADER program által, lefedve 1018,25 km és 42535 fős lakosságot.

A LEADER HACS a (önkormányzatok, vállalkozások, civilszervezetek) helyi állapotokat, adottságokat ismerve vidékfejlesztési stratégiákat dolgoznak ki, ezzel segítve a vidék fejlődését, munkahelyteremtést, visszatérést és a helyben maradást. A sikeres pályázatok által az Eu-tól lehívható pénzekből a helyi közösségek saját maguk dönthetnek akciótervekről a térség hosszú távú fejlődése érdekében. Az igények megfogalmazása a helyi emberek kreativitására épül így egy bottom-up kezdeményezés. A helyi fejlesztési stratégia tervezése és megvalósítása az érintettek bevonásával történik, igényeik alapján.

Bálint Elemér Imre polgármester szerint a településen végbement fejlesztéseket minden esetben megpróbálják egymásra építeni. A tervezési munka két részre oszlik, egy belső és külső menedzsmentre. A belső alatt a település közössége és hivatali csapat projekttervezési munkája, míg a külső alatt szakképzett pályázatiíró, tervező csapat munkáját értjük. A külső menedzsment is több részre oszlik, különböző típusú projektek, pályázatok munkáját különböző szervezetek, szakemberek végzik. Ez a stratégia sikeresnek bizonyult az eddigi pályázatok során.

Az elmúlt években, 2016-2020 között megvalósult projektek Oroszhegy községben: Turisztikai központ létesítése Oroszhegyen, 34-es és 59-es községi út korszerűsítése, szennyvízhálózat bővítése, mesterségek háza Oroszhegyen, napközi otthon építése Székelyszentkirályon, földcsuszamlási károk rendbetétele Székelyszentkirály és Üknyéd között, 58-as községi út kiépítése, munkagépek vásárlása uniós forrásból, kultúrház felújítása és felszereltségének bővítése, járdaépítés 134c úton, új aszfalt 134c úton, megújult út Diafalva és Bogárfalva között, sportpálya rendbetétele, járdaépítés Tibódban, székelyszentkirályi faluház rendbetétele, tűzoltóház építés Ülkében, járdaépítés Szentkirályon, diafalvi út korszerűsítése, járdaépítés Szentkirályon, megújult szentkirályi iskola fűtésrendszer, tűzoltóház építés Oroszhegyen és tűzoltóautó vásárlás, közvilágítás modernizálás, útjavítás Ülkében, templomépítés Üknyéden.

III. Anyag és módszer

A diplomadolgozatomhoz kapcsolódó szekunder adatok a Romániai népszámlálási adatbázis <http://statistici.insse.ro/> oldalról származnak.

Az itt talált adatokat (néhány mutatóhoz már megjelent a legfrissebb 2022-es népszámlálási adat is, de nem minden mutató esetében sikerült ezt megtalálni) a 2010-2021-es évre a vizsgált település, Oroszhegy esetére néztem meg. Ezen adatok bemutatásához táblázatkezelő (Microsoft Office Excel 2010) és szövegszerkesztő (Microsoft Office Word 2010) programot használtam.

Az általam vizsgált témához kapcsolódó, a település szempontjából fontos adatok a következők: (itt megjegyzendő, hogy adatokat községi viszonylatban találtam csak, a településre nem.)

Társadalmi mutatók:

Népsűrűség (fő/km²)

lakónépesség/terület

Születési arányszám (az 1000 lakosra jutó halálozások száma) (db)

Születések száma/lakónépesség*100

Halálozási arányszám (az 1000 lakosra jutó halálozások száma) (db)

halálozások száma/lakónépesség*100

Foglalkozási mutatók:

Nyilvántartott álláskereső aránya a lakónépességből (%)

nyilvántartott álláskereső/lakónépesség*100

Gazdasági mutatók:

Külföldi munkára járó egyének

Infrastrukturális mutatók:

Úthálózat, Községi utak, Erdészeti utak, Földgáz-szolgáltatás, Ivóvíz és szennyvíz, Legelői közti utak

A Primer adatokat a külföldön vendégmunkásként dolgozó személyektől gyűjtöttem be a következő módszerek által:

Mélyinterjú

„Egy téma köré összpontosított nemstrukturált interjú, ügyes kezekben, nagyon értékes adatokat képes produkálni, de az ilyen interjúk, amellet, hogy elemzésük időigényes, a helyzet kontrolljának tekintetében nagyfokú szakértelmet igényelnek. Egy beszélgetés érdekes új szempontokat vethet fel egy témával kapcsolatban, de tudnunk kell, hogy az interjú több mint egy érdekes elbeszélgetés. Meg kell tudni találni az útvonalat a másikhoz, ki kell találni a módszereket, hogy a megfelelő információkhoz hozzájussunk.” *(Bell, 1993)*.

A mélyinterjú a migrációs gyakorlat mélyebb megismeréséhez szolgál. A mélyinterjúk, a félig strukturált interjúk adnak teljesebb képet arról, hogy hogyan sikerül a kibocsátó közegbe való visszaintegrálódás azok számára, akik akár egy évtizede ezt az életformát folytatják.

Résztevő megfigyelés

A terepkutatások egyik jellegzetes formája a résztvevő megfigyelés módszere. Már több éve tudatosan is figyelem ezt a jelenséget, ugyanis az én korosztályom is érintett ebben.

Az interjúk során a beszélgetések az interjúalany saját lakásában történtek, ugyanis szinte mindenik beszélgetőpartnerem családós. Ezen okból kifolyólag az interjúkat sikerül kiegészítenem a saját megfigyeléseimmel, hogy az, amit elmondanak, az mennyire fedi a látottakat. A találkozás alkalmával megfigyelhető a család lakókörnyezete és mindaz, amire a kint szerzett jövedelmet fordították.

Kérdőív készítés

A kérdőív segítségével olyan személyeket is el tudok érni, akikkel más módon nem tudtam kapcsolatba kerülni, és ez a módszer lehetővé teszi, hogy ők is bekerüljenek a kutatásom alanyai közé.

Dokumentáció elemzés

Ezzel a módszerrel számszerűsíteni tudom a jelenlegi migrációs gyakorlatot (Helyi Polgármesteri Hivatal nyilvántartása)

3.1. A vizsgált település bemutatása a számok tükrében

Oroszhegy egy szokatlanul magas fekvésű, régi székely falu, a hajdani Udvarhelyszék Udvarhelyi járásának egyik nagy lélekszámú települése. A falu az 1006 méter magas Láz-hegy (mai elnevezése Őrhegy) aljában 5 km hosszúságban terül el.

A falu határai: keleten Zetelaka, délen Székelyszentkirály és Székelyfancsal, nyugaton Székelyszentlélek és Farkaslaka, északon Oroszhegytől a közigazgatásilag és egyházilag a századelőn levált Székelyvarság.

Közlekedési útjai: a városból Székelyudvarhelyről a Tibódon és Székelyszentkirályon átvezető úton lehet eljutni, Székelyvarságra havasi úton, Bogárfalva valamint Székelyfancsal, Ülke és Székelyszenttamás felé pedig föld utak vezetnek.

1968 után Hargita megye egyik nagyközsége, melyhez a községközponton kívül még hat falu tartozik: Székelyszentkirály, Tibód, Üknyéd, Székelyszenttamás, Ülke és Székelyfancsal. Ez az 1968-ban történő adminisztrációs átszervezés magával vonta a lakosság szám növekedését.

A 2011-es népszámlálás adatai szerint a település lakossága 1900, felekezeti adatait tekintve Oroszhegyet 99%-ban római katolikusok lakják, akik magyar anyanyelvűek és magyar nemzetiségűek.

Már a század elejétől a városban lévő ipartelepítés meglétéig, mivel a földművelés és az állattenyésztés nem bizonyult elegendő pénzforrásnak a családok számára, ezért más jövedelemszerző tevékenységeket is végeztek a falu lakói: elterjedt lett a kőfaragó, asztalos, molnár, kádár, kovács foglalkozás. Tehát a falu természetes adottsága is a népesség elvándorlásában közvetlen vagy közvetett tényezőként értelmezhető. A múlt század második felétől az ingázás lehetővé tette a rendszeres (időszakos) városi munkavállalást, amely lekötötte a helyi munkaerő-fölösleget.

A rendszerváltás után a '90-es évektől a külföldi letelepedés és az időszakos külföldi munkavállalás jelensége jellemző a településre.

Oroszhegy község népességszáma a 2011. évi népszámlálás szerint 3907 fő, ebből 1849 fő él a községközpontban, a többi a hozzátartozó falvakban, ebből a legtöbben, 1105 fő Szentkirályon és a népesség többi része aprófalvakban van szétszóródva, ezek népessége 71 és 374 fő között mozog.

A népesség száma az elmúlt évtizedekben változóan alakult, de lényegesen nem változott. 1992 és 1997 között mintegy 3,5 százalékot csökkent, majd 2001-ig újra emelkedett, 2002 és 2007 között egy százalékot csökkent, majd 2007 óta viszont a 2014-ig a népességszám folyamatosan emelkedett, elérve az 1992. évi szintet. Az országos vagy megyei tendenciákhoz képest a község népességszáma nagyobb stabilitást mutat, a Hargita megyei községekhez képest az átlagnál kevésbé csökken.

A nemzetiségi összetétel a 2011. évi népszámlálás szerint a következő: a népesség 98,7 százaléka magyar, 0,4 százaléka román és 0,2 százaléka roma nemzetiségűnek vallotta magát.

A népesség korösszetétele 2011-ben: a 65 éves és idősebb népesség aránya átlagosan 14,3 százalék, a nők körében 17 a férfiaknál pedig 14,3 százalék. A 0-14 éves kiskorú népesség aránya a magasabb, 19 százalék, és 15-39 éves fiatal népesség aránya kiemelkedően magas, 55,8%, az érett, 40-64 éves felnőtt korú népesség aránya pedig 29,9 százalékot képez.

A születések és halálozások számának alakulása

Oroszhegy községben a demográfiai adatok esetében jelentős ingadozás figyelhető meg az alacsony esetszámok miatt. Így 1990 és 2013 között a születések száma 43 és 67, a halálozások száma 33 és 74 között mozgott évente.

Születések a községben az 1000 lakosra születésszám 1992-től 2005-ig 10-15 között mozgott, így átlagban meghaladta az országos és megyei szintet. 2006-tól a születésszámok bár ingadoznak, de megállapítható, hogy magasabbak lettek, 12 és 17 között mozogtak átlagosan, kivéve 2010-et, amikor 10 volt, a megyei átlag és az országos átlag fölött voltak.

Az ezer főre eső halálozásokat illetően viszont a helyzet rosszabb mind az országos, mind pedig a megyei szinten. 1992 és 1998 között lecsökkent 18-ról 12 főre, azt követően, 1999- 2013 között az ezer főre eső halálozások értéke 12 és 15 fő között mozgott, és csak 2000-ben és 2011-ben sikerült jóval 12 alatti értéket megfigyelni. Ebben az időszakban a romániai és a Hargita megyei átlagértékek alacsonyabbak, 11-12 körül mozogtak.

A községben a természetes szaporodás arányszáma 1992 és 2006 között ingadozó, de inkább negatív, tehát a népesség száma természetes okokból csökkent, évi 0 és -5 ezrelék közötti értékekkel. 2007 és 2013 között a természetes fogyás megáll, néha növekedésbe vált át, de csak 0 és 2 ezrelék körüli értékekkel.

Foglalkoztatási mutatók

1.ábra

Nyilvántartott álláskereső aránya a lakónépességből, fő (2010 -2022)

(forrás: Institutul National de Statistica)

2.Táblázat

Átlagbér alakulása Romániában 2010-2021 között

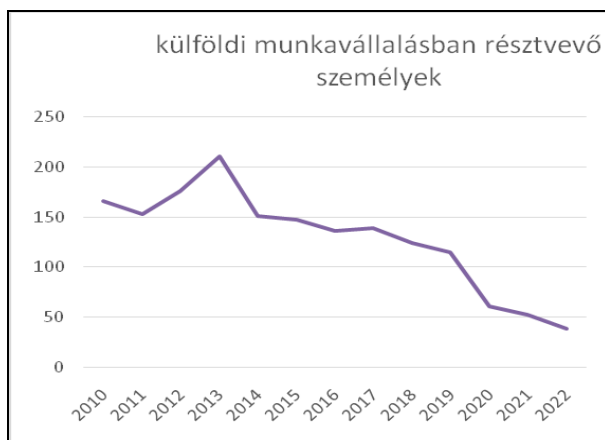
Év	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lej	1902	1980	2063	2163	2328	2555	2809	3223	4357	4853	5213	5535

(forrás: Institutul National de Statistica)

2.ábra

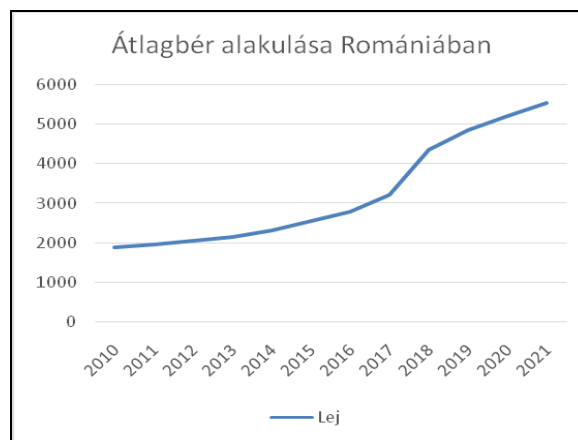
3.ábra

Külföldön dolgozó személyek , fő

(forrás: Oroszhegyi Polgármesteri Hivatal nyilvántartása)

Átlagbér alakulása Romániában

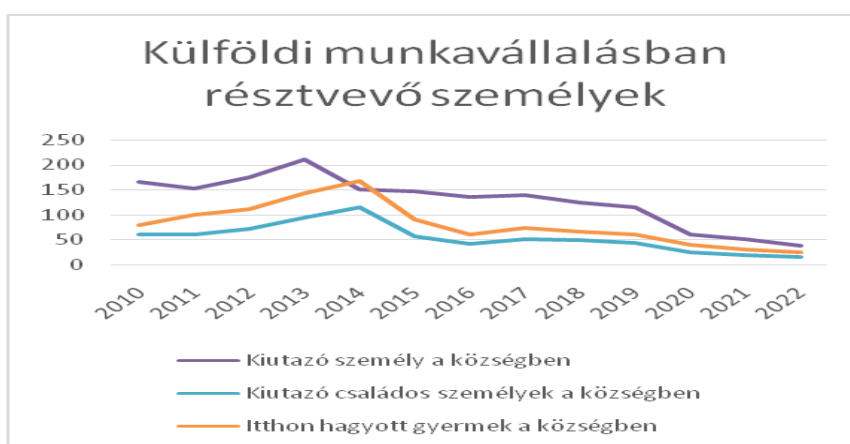
(forrás: Institutul National de Statistica)

A munkaerő az alacsony bérek hatására kezdett kivándorolni, ami munkaerő-piaci feszességet idézett elő. A munkaerő-feszesség azt méri, hogy hány álláskereső versenyez egy-egy szabad helyért. A jelen levő munkaerőhiányon egy erősebb bérdinamika segítene, viszont előfordulhat a jelenlegi gazdasági helyzetben, hogy a béremelés a cégekre hatást gyakorol és beépül a végtermékek árába inflációt idézve. Előfordulhat, hogy a vállalkozók a béremelés stagnálása és a foglalkoztatás csökkentése mellett döntenek. Erre a munkavállalók újabb migrációs hullámmal reagálhatnak.

Gazdasági mutatók

4.ábra

Külföldi vendégmunkára járó személyek, fő

(forrás: Oroszhegyi Polgármesteri Hivatal nyilvántartása)

Infrastrukturális mutatók

Úthálózat

Községi utak:

DC 34 Ülke (DJ 134B)- Fancsal DJ 134 A 4.500 m

DC 57 Székelyszentkirály – Üknyéd 3.100 m

DC 58 Oroszhegy (DJ134A) – Zetelaka (DJ 138) 5.400 m

DC 59 Oroszhegy (DJ134A) – Üknyéd 4.100 m

Faluközi utak 28.500 mp

Erdészeti utak:

Nyúlád A hozzátartozó telekkel együtt 78.100 mp

Ülkei 2.100 m

Szentcsed 6.000 m

Dimbul Ars 500 m

Mezőgazdasági utak: 905.240 mp

Legelők közti utak: 160.500 mp

A belterületi utakkal a lakosság 47%-a elégedetlen. A külterületi utakkal közel azonos szinten elégedetlenek az oroszhegyiek, mint a belterületeikkel (48%). Kerékpárutak építését 53%-a látja szükségesnek.

Ivóvíz és szennyvíz

Az ivóvíz hálózat hossza 21.635 m a községben. Szennyvíz hálózat a község központban van jelenleg, de szükség lenne további három faluban (Ülke, Szenttamás, Tibod) a szennyvízhálózat kiépítésére.

Földgáz-szolgáltatás

A községben jelenleg nincs földgáz-szolgáltatás. A 90-es években volt kezdeményezés, a csövek le vannak fektetve a község területén, de jelenleg nem működik.

3.2. Oroszhegy térbeli mobilitása a '90-es évektől

A rendszerváltás éveiben és utána is a településen megnőtt a számuk azoknak, akik külföldet választják munkalehetőségként. A rendszerváltás évére és a következő egy - két évre (1990-1992) az jellemző, hogy a fiatalok, jelen esetben a 18-22 évesek, külföldre jutási hajlandósága és a külföldön való letelepedése nagy méreteket öltött. A célországot tekintve Magyarország és Ausztria volt az a hely, ahol menedéket találtak az oroszhegyi fiatalok.

Az oroszhegyi fiatalok migrációs helyzetét (1988-1995 közötti időszakot) három hullámra lehet osztani a kijutási lehetőségek, okok és motivációk együttesét tekintve: Az első hullám 1988-89-ben kijutó fiatalok a KISZ csoporttal együtt mentek ki vendégszereplésre és ők már nem is jöttek haza. 6 fiatal volt, akik akkor 20-22 évesek voltak. A második hullám 1990-re tehető, ekkor 15 fiatal, akik akkor 19-22 évesek voltak hagyták el a szülőfalut munkavállalás céljából, de később a kinti letelepedést választották. Ezt nevezhetjük kerepesi invázióknak is, hiszen akik ekkor mentek ki dolgozni, azok Budapest mellett, Kerepesen telepedtek le. Kerepesen egy idős ember adott nekik munkát és szállást, majd ismertette meg velük a kitelepedés lehetőségét. Ezen a településen a Szőlő utcában 5 oroszhegyi család lakik. A harmadik hullám 1995-ben volt, amikor leginkább férfiak mentek ki Magyarországra vendégmunkára és ott le is telepedtek. Ezek száma 4, akik abban az évben 24-25 évesek voltak. Ezen fiatalok adatait a helyi általános iskola VIII. osztályt végzettek névsorából számszerűsítettem, melyhez segítettek a kitelepedettek családjai, a kortársaik és a helytörténész.

A kitelepedésre adott ok csak a későbbiekben került felszínre főleg a családjaik számára. A legelőször kitelepült 6 személy számára nyilvánvaló volt, hogy miért választják külföldet. Ezek a fiatalok Székelyudvarhelyen jártak középiskolába és Kolozsvárra egyetemre. Ezeknek az értelmiségieknek szervezett kirándulást a KISZ (Kommunista Ifjúsági Szövetség) külföldre (Ausztriába), hogy hozzájuk hasonlóvá neveljék az értelmiségieket. Ez az alkalom adott lehetőséget arra, hogy megszabaduljanak a rendszertől, a nincstelenségtől és legfőképp attól, hogy románul tanuljanak, ugyanis 1988-89-ben a székelyudvarhelyi iskolákba román anyanyelvű tanárokat helyeztek ki minden tantárgy tanításához. Az egyik kitelepült így vall a kitelepedés okáról: „Szerettem itt tanulni, itt élni mindaddig, amíg az iskolákat nem töltötték fel román tanárokkal...ez volt az egyetlen oka számomra, hogy nem jöttem haza. Ja és egy másik dolog, hogy ebből kifolyólag nem akartam, hogy a gyermekeim románul tanuljanak.” (férfi, 53 éves) A kitelepültek közül néhányan Ausztriában élnek jelenleg is, de nagyrészüket Magyarországon maradt, Budapest környékét választotta. Ez a kivándorlási hullám végigvonul egész Erdélyen is, és akik elmennek, azok a felsorolt okok mellett a jobb élet reményében maradnak ott.

1995 után már nem jellemző a kitelepedés gyakorlata Magyarországra vagy más külföldi országba, de annál inkább jelentkezett az időszakos munkavállalás gyakorlata.

1995 -2005 között külföldre járó oroszhegyiek első helyszíne Magyarország, ugyanis mindenik fiatal felkereste azt az oroszhegyi kitelepedett ismerőst, rokonát, aki által munkát talált vagy éppen annál segédmunkásként indult el. Tehát a célsország tekintetében az oroszhegyi fiatal korosztály az azonos nyelvismeret miatt először Magyarországot választotta külföldi munkahelynek, de 2004 óta egyre nagyobb hangsúlyt kap a németországi szezonmunka és a svájci „praktikás” vendégmunkát megcélzó kilépések. A távolabbi országokba járó vendégmunkások, ha több éven keresztül ezt a gyakorlatot végzik, akkor legközelebb a párjaikkal együtt tervezik a közös munkavállalást, hiszen a kapcsolatuk megmaradása érdekében ez is egy fontos momentum.

A férfiak esetében megfigyelhető, hogy először Magyarországon kezdték el munkavállalásukat, de ezek közül legtöbben nem is rendelkeztek semmilyen szakmai képzéssel kijutásuk kezdetén, de pár év külföldön szerzett tapasztalat után már szakmunkásként tértek vissza a településre és használták fel tudásukat az itthoni érvényesülésükben. A nők esetében megfigyelhető, hogy ők a németországi szezonmunkát vállalják be, tehát ezáltal kevesebb időt vannak távol a helyi környezetükből, hiszen ez évi 2-3 hónapot jelent.

A 2007 után, amikor Románia csatlakozott az EU-hoz, megváltozott a külföldi munkavállalók célsországainak megválasztása, így Németország, Ausztria, Svájc, Anglia,

Svédország, Dánia lettek a célszörzrgek. Döntéseik alapján megfigyelhetr, hogy az első kilépésnél a magasabb jrvedelemszerzésre törekednek az itthonihoz képest, amelyet inkább fogyasztási cikkekre használnak fel. A több évig tartó munkavállalás már a konkrétbb céllok megvalósításáért történik, mely közé tartozik a szakma tanulás, autóvásárlás, lakásépítés, lakásberendezés. Ha még ezek után is külföldi munkát vállalnak, akkor már egy kidolgozott célrendszer fogalmazódik meg bennük, melynek anyagi részét már komolyabb tervek szerint valósítsák meg: itthoni magánvállalkozásra törekednek a külföldön tanult szakma és anyagi gyarapodás együttese által.

Egy újabb migrációs jelenség van kibontakozóban: a munkaerő importja. Ázsiai országokból kezdett áramlani a munkaerő Romániába, felháborodást keltve a helyi munkavállalók között, mivel a vállalkozók a megfelelő béremelések helyett a munkaerő importját kezdték el gyakorolni. Munkaerő-hiányra a vállalkozóknak a másik válasza a digitizálás robotizálás.

IV. Vizsgálati eredmények és értékelésük

4.1. Helyzetkép

Szakdolgozatom helyszínéül egy székelyföldi települést, Oroszhegyt választottam a kutatásomhoz. Oroszhegy a legfrissebb 2022-es népszámlálás adatai alapján egy 2140 lelkes település, a község lakossága 4109, melynek kb. 20-22%-a az év két-három hónapjában külföldi munkavállalásból szerzi jövedelme jelentős részét. A község 12 km távolságra van a legközelebbi várostól, ahová napi szinten ingáznak a munkavállalók. A falu nagy részének ez jelenti a megélhetést. Intenzív a napi ingázás. Naponta 1,5 óra oda-vissza. Havi 100-150 euró kiadás, ezt egyes munkáltatók megtérítik, mások nem. Ez is fokozhatja a migrálás erősségét.

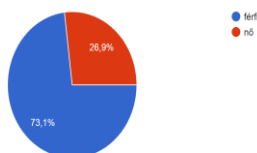
Az általam vizsgált 20 év fölötti korosztály esetében megfigyelhető, hogy több évig tartó munkavállalás után mégis hazajönnek, itthon fektetik be a kint szerzett jövedelmet és itthon keresik meg a helyüket a munkaerő-piacon.

A kutatásom interjúalanyai is szintén ebbe a korosztályba tartoznak.

A kérdőív kitöltői között is ez mutatkozik meg az életkor és a nemek közötti eloszlás alapján

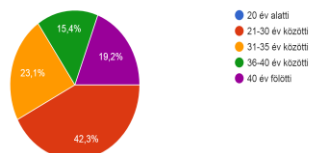
5.ábra

Demográfiai adatok: 1. Neme
52 válasz

6.ábra

2. Életkora
52 válasz

A kérdőív alanyai közül 26,9% volt nő, akik bekapcsolódtak a migrációba, egyesek zöldségesbe, vendéglátóiparba, szolgáltatással, idősgondozással, keresik havi fizetésüket. A kérdőív kitöltőinek száma 52, az interjúalanyok száma pedig 16, akik közül 8 egyén fejezte be végleg a külföldi munkavállalás gyakorlatát és 8 egyén pedig még mindig évről évre a külföldi munkavállalásban látja az anyagi megélhetés lehetőségét. Ezek közül három személy esetében a beszélgetés közben derült ki, hogy habár már 1-2 éve nem járt külföldre, az idén mégis tervezi a kijutást még akkor is, ha itthon már munkahelyet keresett, mert azt tapasztalják, hogy céljaikat az itthoni jövedelemből nem lehet megvalósítani.

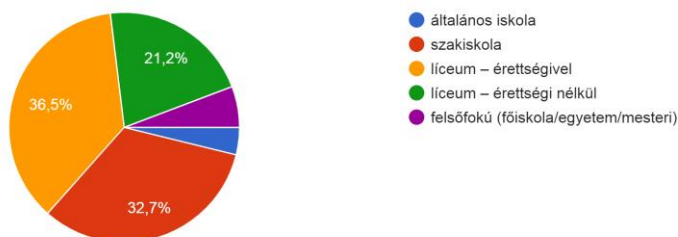
A férfi, női megoszlást tekintve a 16 interjúalanyból 9 férfi és 7 nő, ugyanis a férfi interjúalanyokkal való beszélgetés alkalmával kiderült, hogy a feleséggel együtt kezdték a külföldi munkavállalást, így 3 esetben a feleségekkel is sikerült interjút készítenek. Ezekben az esetekben a nőknél már több éve befejezettnek tekinthető a külföldi vendégmunkás gyakorlat. Az elemzés során kiderülnek a két nem közötti különbségek a visszaintegrálódás módját és nehézségeit tekintve.

Az általam vizsgált korosztály iskolai végzettségét tekintve az interjúalanyok nem rendelkeznek magasabb iskolai végzettséggel, 11-en szakiskolát végeztek, tehát 10 vagy 11 osztállyal rendelkeztek, többen a külföldi munkavállalás jövedelmét az érettségi elvégzésére fordították az első években (ebből 4-en esti tagozaton tették le az érettségit), 3-an líceumot végeztek, 1 egészségügyi technikumot és egy személynek pedig főiskolai végzettsége van. Ennek értelmében az is elmondható, hogy a szakiskolát végzett fiatalok nem tartották annyira jövedelmezőnek szakmájukat, hogy itthon maradva abban a szakmában helyezkedjenek el, hanem szakmájukat, munkájukat feladva külföldön próbálták szerencsét a jobb pénzkereseti lehetőség érdekében.

A kérdőívet kitöltők esetében a következő az eloszlás az iskolai végzettséget tekintve:

7.ábra

5. Legmagasabb iskolai végzettsége?
52 válasz

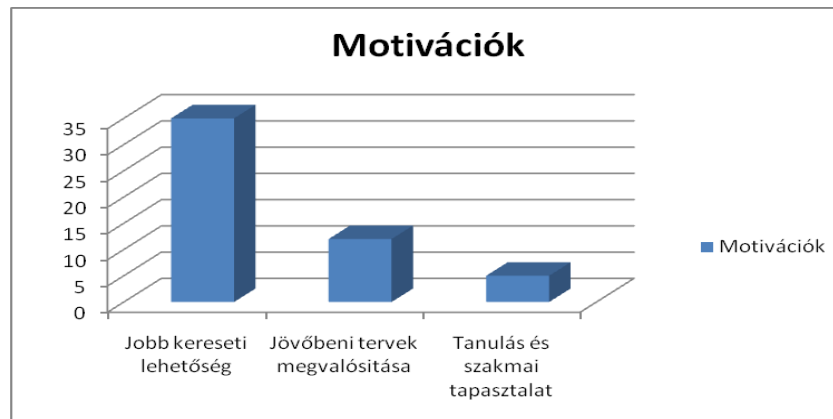

A kitöltők között látható, hogy szakiskolát és líceumot végzettek migrálnak a legaktívabban, míg az egyetemet végzettek körében kisebb a külföldi munkavállalás gyakorlata, előfordul pár személy esetében, de nem jellemző.

4.2. A külföldi munkavállalást befolyásoló motivációk

8.ábra

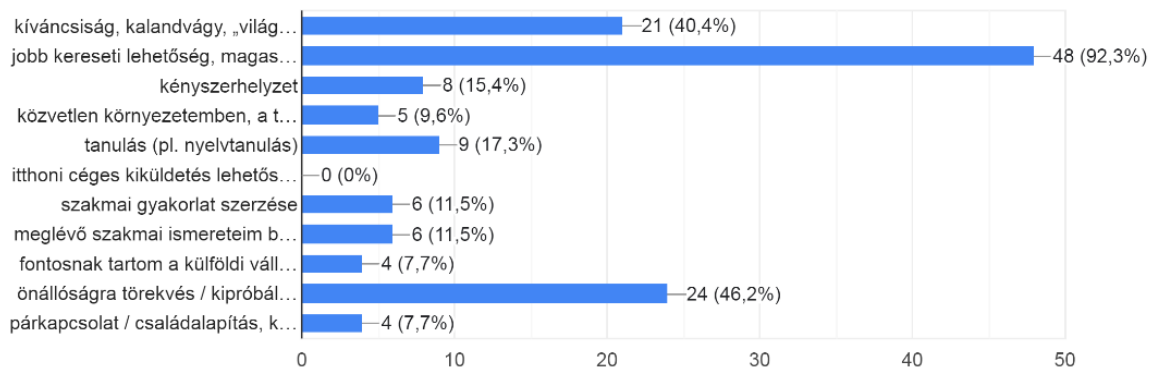
Külföldi munkavállalást befolyásoló kezdeti motivációk, fő (nyílt kérdés)

9.ábra

17. Az alábbi motivációs tényezők közül válasszon ki 3-at, amiért úgy döntött, hogy külföldön vállal munkát:

52 válasz

A migrációs törekvéseket, döntéseket alapvetően a megélhetési és a válság kényszere formálja is, a migrációs képesség, vagyis a migrációs munkavállalásba kapcsolódó emberek, családok migrációját lehetővé tevő megkönnyítő gazdasági, kulturális és gazdasági tőke eltérő mértékben és módon áll rendelkezésre. Az életkor a fiatalság önmagában is mobilizálható erőforrás, ahogy az olyan személyiségjegyek is, mint a kockázavállalás, nyitottság, rugalmasság és teherbírá. (Godri, 2016)

Értelmezés az interjúk alapján: Eltérés lehet a döntést segítő motiváció terén annak tekintetében, hogy az első külföldi munkavállalás időpontjában a munkát vállaló egyén a fiatal korosztályhoz vagy a már érettebb korosztályhoz tartozik-e illetve, hogy egyedülálló, vagy családos vagy éppen tervezi a családalapítást.

Az általam vizsgált egyének – egy kivételével – mindenike egyedülállóként kezdte a külföldi munkavállalást és a következő években már a párjukat is magukkal vitték. Tehát fiatalon, hajadonon sokkal hajlandóbbnak mutatkoznak arra, hogy döntésüket egyértelműen az itthoni keresettel szembeni elégedetlenséggel motiválják. A szakiskola befejezése után többen találtak munkát a helyi munkaerő-piacon, de elmondásuk szerint már a legelején külföldön kellett volna kezdjék a munkahelykeresését, mert az itthonból semmit nem sikerült felmutatni, csak az évek teltek el. *„Hat évet voltam itthon egy asztalosműhelynél, de már akkor el kellett volna kezdeni külföldre járni, hogy a nőülésem fel tudja valamit mutatni.”* (férfi, 39 éves) – vallja az egyik interjúalany, de ha nem konkrétan a beszélgetés alatt, de a kötetlen beszélgetés alkalmával több férfi is ezt jelentette ki. Tehát ezeknek az egyéneknek evidensnek tűnik, hogy nem érdemes itthon dolgozni egy olyan munkahelyen, ahol „csak az éhbérért dolgoznak”.

A nők motivációját tekintve megfigyelhető, hogy az új környezet, a kalandvágy, a szülőktől való függetlenedés mind hozzájárulnak ahhoz, hogy már fiatal korukban megragadják a külföldi munkavállalás lehetőségét. Ezek az interjúalanyok a következőképpen vallanak: *„Szerettem az itthoni munkahelyet, de a pénzt is néztem. De előttem volt, hogy odakint... vagyis kíváncsi voltam, hogy, hogy élhetnek odakint. Hogy mennyire másabb ott.”* (nő, 36 éves)

„Kicsit hirtelen jött, mert akkor egy másfél éves munka után feltervődött a kérdés, hogy indul egy csoport Németországba, és próbáljuk meg. Kértem szabadságot s elengedtek... December 15-én indultunk, úgyhogy az ünnepeket kint töltöttük. Nem volt olyan tragikus, mert mind a ketten kint voltunk a vőlegényemmel. Az előző évben volt a párom és kíváncsi is voltam rá, hogy vajon milyen az a hely, amiről beszélt.” (nő, 39 éves)

„Az volt, hogy 2005 előtt már itthonról is egyre többen jártak, tehát a környezet is befolyásolt a döntésemben, de egy barátnőmmel kezdtünk beszélni erről, hogy meg kellene próbáljuk mi is. Akkoriban az volt a legfontosabb, hogy iratkozzál fel a megfelelő embernél és amikor szól, akkor menni kell. Így indultunk neki Németországnak.” (nő, 36 éves)

A fenti esetek szereplőinek nem igazán volt az induláskor elképzelésük arról, hogy mit is fognak majd a megkeresett pénzzel kezdeni, mire fordítsák pontosan, a kijutásban való döntés

meghozatala nem kötődik konkrét elképzelésekhez. A folyamatos munkavállalás által tudatosult bennük a megszerzett jövedelem felhasználásának módozatai.

Azon nők esetében, akik családosként is megpróbálták a külföldi 2 hónapos szezonmunkát, azok már konkrét célok megvalósítását tűzték ki célul, ide tartozik a felépített házban pl. a fürdőszoba elkészítése, a házhoz való toldás befejezése, vagy a ház festése, színezése, kazánház építése. Ezek a konkrét tervek motiválták azokat a nőket, akik egy vagy két gyereket itthon hagyva vállalták a külföldi munka nehézségeit. Tehát az ők esetükbe elmondható, hogy anyaként a külföldre menés oka és a megkeresett pénz felhasználásának terve többnyire egybeesik. Elmondásuk szerint a kitűzött cél elérése után nem kívántak többé vendégmunkásként dolgozni és befejezettnek tekintették a külföldi munkalehetőséget.

A férfiak esetében volt egy célirányos elképzelés, konkrét motiváció, a kint töltött idő, a külföldön szerzett tapasztalat segített számukra abban, hogy célirányosan képzeljék el a jövedelem felhasználását és jövőjük megtervezését. A férfiak esetében nyilvánvalóbbá válik a beszélgetések során, hogy a megkeresett pénz motiválja a jövőbeli otthoni életforma kialakítását, ami esetünkben a lakásépítést, saját vállalkozás indítását, vagy egy gazdasági épület megvalósítását vagy egy megfelelően felszerelt műhelyt jelent. Ezen férfiak így vallanak a külföldi munkavállalás melletti motivációkról:

„A tervek az mind csak a családért, és a lakás bővítése céljából történt. Az első kinti jövedelemből a ház színezését sikerült megcsinálni, majd a további években az ablakok kicserélése, és kazánház építése. Ezek miatt már öt éve járunk a feleségemmel együtt külföldre, de közben maradt ki a feleségem is a kisfiunk miatt.” (férfi, 39 éves)

„Tehát itthon egy keveset dolgoztam a kereskedelemben s utána kezdtünk járni kijelé. Jobbnak láttuk, mert ugyan azért a munkáért jóval több pénzt lehetett keresni mind itthon... itthon azt összespórolni nem tudtuk volna. Ebből építkeztünk teljes mértékben.” (férfi, 39 éves)

„Az induláskor azt mondtam, hogy bármit megcsinálok, csak fizessék. Egy másik oka az volt, hogy nem is jártam azelőtt külföldön és ebből a szegénységből akartam egy picit kitérni.” (férfi, 340 éves)

Az általam vizsgált korosztályból az interjúalanyok mindenike csak alkalmi jelleggel jár külföldre és a motivációk tekintetében a döntő többségükben a kitűzött cél minél gyorsabb elérése a fontos, ami elősegíti azt, hogy a vendégmunka és az otthon közé éles határvonal húzódjék. A külföldre járó munkavállaló csak a cél elérése érdekében teszi a dolgát és hazaérve mintegy „zárójelbe” teszi a kint töltött időt. Következtetésképp elmondhatjuk, hogy a

vendégmunkások számára a kilépés döntéséhez és indoklásához nem kellene különleges magyarázó okok, elég ha a pénztelenségre, az itthoni munka hiányára vagy a gyenge keresetre hivatkoznak. Ennek függvényében a közösség körében a külföldi, elsősorban németországi szezonmunka egy „megfelelő, jó” pénzkereseti lehetőségnek számít.

Különbség mutatkozik a magasabb iskolai végzettségű egyének motivációi és az alacsonyabb iskolai végzettségűek motivációját tekintve. Míg az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező egyének motivációi között csak másodlagos vagy harmadlagos az idegen környezetben való nyelvtanulásra való hajlandóság, addig a magasabb iskolai végzettségű személyeknél, a külföldön való munkavállalásra való hajlamot elsősorban a nyelvtanulás és más kultúra megismerésének céljaival kötik össze. Az interjúalanyok esetében is ez a motivációs tényező jelenik meg, amiért egy idegen országban vállalnak munkát. Tehát az anyagi hasznosulás mellett a tudástőke megszerzése is motiválja a magasabb iskolai végzettségű egyéneket. Így vallanak erről az interjúalanyok: *„A barátnőmmel mikor kapcsolatba kerültem 2010-ben, akkor ketten kezdtünk el gondolkodni a külföldi munkában, így amikor ki kellett választanunk egy országot, akkor Anglia jött szóba, mivel Annamarinak ismerős volt az ország is, a nyelv is, mert a húga kint volt a férjével, és ott, abban az országban kezdtünk keresni munkalehetőség után. Nekem a nyelvtanulás volt az elsődleges célom, mert úgy mentem ki, hogy nem beszéltem a nyelvet, soha nem tanultam és a kinti létnek a hozadéka ez is volt, hogy egy nyelvet sikerült valamilyen szinten elsajátítani, és ezt társalgási szinten sikerült is.”*(férfi, 36 éves)

„Több évig voltam Németországba szezonon, de nem sikerült még egy szót sem tanuljak. Most hogy céget váltottam, más a feladatom, a beosztásom, így most fél év után jelenleg kilencven, majdnem száz szót, amit most már tudok. Lassan, fokozatosan tanultam meg, amit a mindennapi munkával fel tudok szedni.”(férfi, 39 éves)

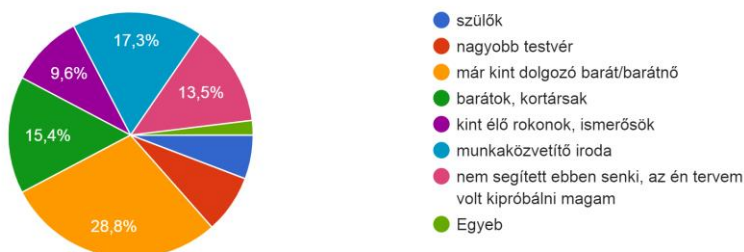
A rövid ideig tartó szezonmunkák esetében az alanyok vallomásai alapján elmondható, hogy nincs is alkalmuk az idegen ország nyelvét hallani és elsajátítani sem, hiszen más országok munkásaival dolgoznak együtt és nem hallják az adott ország nyelvét senkitől, hisz már a főnökség ismeri annak az országnak a nyelvét, ahonnan munkásaik származnak és így sikerül értekezniük. A 2-3 hónapig tartó szezonmunka során kiderül, hogy az abból megvalósított jövedelem az általuk megfogalmazott célra nem elegendő, így folytatják időről időre a külföldi munkavállalást.

4.3. Külföldre való kijutás

10.ábra

18. Ki által, kinek a segítségével jutott ki külföldre?

52 válasz

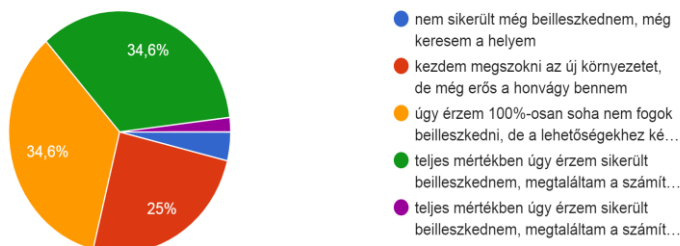
Ha a közösségből egy személy kint egy felelős pozícióba jut vagy már jól eligazodik a kinti környezetben, van már beleszólása a dolgok menetébe igyekszik az ismeretségi, rokoni köréből kijuttatni személyeket ha egy állás betöltéséről van szó, ők is majd ugyanígy segítik az otthonról jövőket. Segítenek a lakhatási körülmények megteremtésében, egyéb erőforrások elérésében, erősítik az érzelmi stabilitást is. Segítségnyújtó, támogató személyként 28,8 százalékban már kint dolgozó barátot vagy barátnőt, 15,4 % barátokat, 9,6 % kint élő rokonokat kortársakat, 7,7 % testvért, 17,3 % meg közvetítő irodát jelöl meg segítségnyújtóként 13,5 % pedig csak magára számíthat. Ezek a lehetőségek vetődnek fel ha megpróbálunk felvázolni egy migrációs hálót. A kapcsolati háló szerepe beigazolódott.

Nagymértékben megváltoztak a célországok, a MOZAIK 2001 eredményei szerint a külföldön munkát vállalni szándékozó magyar fiatalok 75%-a említette Magyarországot, ez 2008-ra 38%-ra esett vissza. Ennél többen, 41%-uk, említették meg Németországot, illetve Ausztriát, ezt Anglia és az Egyesült Államok követik.

11.ábra

21. Hogyan érzi magát jelenleg a kinti környezetében? Megszokta már?

52 válasz

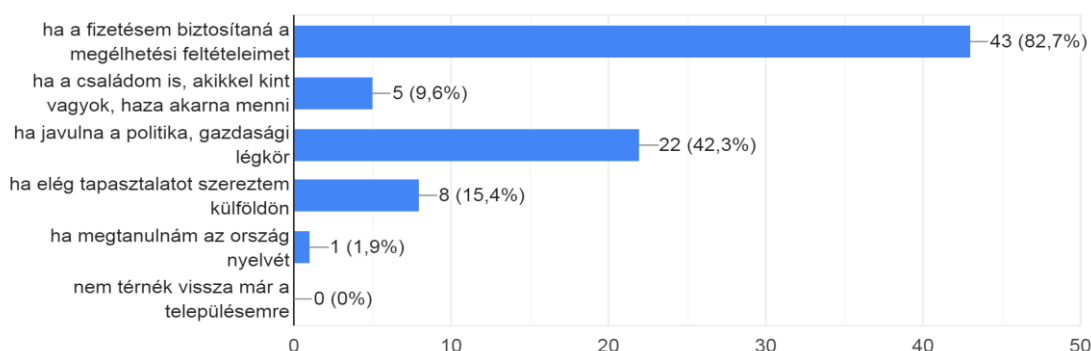

A kinti tartózkodás folyamatos alkalmazkodó képességet igényel, ötvözve türelemmel, kitartással, szorgalommal, kommunikációs képességgel, spártai életmóddal, ha a megkeresett pénz megtakarításáról van szó, hogy az ember megtalálja számítását és beilleszkedjen a munkakörnyezetébe. Erre a kérdésre a válaszadók közül 34,6%-nak teljes mértékben sikerült beilleszkednie, 34,6% sosem fog tudni teljesen beilleszkedni, de a lehetőségeihez képest elégedett, 25% kezdi megszokni a környezetet viszont erős a honvágya, 3,8% keresi még a helyét, nem sikerült még beilleszkedjen.

12.ábra

26. Milyen feltételek mellett térne vissza településére, hazájába? (max. 2 válasz lehetséges)

52 válasz

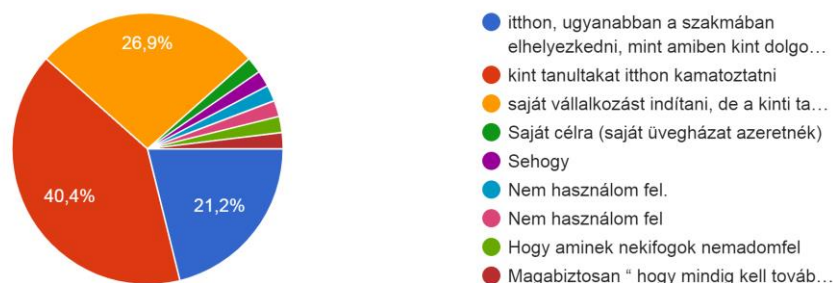
Arra a kérdésre, hogy milyen feltételek mellett térne vissza a településre, hazájába a 2 lehetőség közül legtöbbször – ha a fizetésem biztosítaná a megélhetési feltételeimet 82,7%-ának ez az egyik felelet -ha javulna a politika, gazdasági légkör 42,3%-választotta ezt a lehetőséget, 15,4% ha már elég tapasztalatot gyűjtött akkor jönne, 9,6 % akinek a családja is haza szeretne térni akkor ő is jönne. Ezek a válaszok azt erősítik, hogy legtöbbször egyértelműen a bérek stagnálását, a gyengén működő gazdaságot - az anyagiakat gondolják a hazatérésük akadályának. Egyértelműen gazdasági és bérezési okok miatt migrálnak.

4.4. A külföldi munkavállalók tapasztalatszerzése

13.ábra

24. Hogyan használja fel itthon a kint szerzett tapasztalatot?

52 válasz

A kinti munkastílust, munkamorált, fegyelmezettséget, elkötelezettséget megkövetelő megoldásokat akarva, akaratlanul ha eredményre vezetnek, átveszik a kint dolgozók. És felismerik ezek jelentőségét. Ezért a kinti tapasztalatokat 40,4% itthon kamatoztatná, 26,9% saját vállalkozást indítana a kinti tapasztalattal és módszerekkel, 21,2% itthon ugyanabban a szakmában helyezkedne el, amiben kint is dolgozott, 1,9% sehogy nem használná a szerzett tapasztalatait. Nagy részüknél az szűródik le, hogy hatással van a személyiségükre, mentalitásukra a kint eltöltött munkaidő és itthon is majd használnák a tanultakat.

Az interjúk értelmezése alapján: Az interjúalanyok tapasztalatszerzését illetően más és más tapasztalatokat szereztek különböző országokban.

Akik Magyarországon kezdték külföldi munkavállalásukat, azok a szakmai tapasztalatot és tudásszerzést helyezték előtérbe. Több személyt már fiatal korában az motivált, hogy a szakmai tudásukat ott bővíteni tudják vagy éppen új szakmát tanulnak és majd a jövőben is abban képzelik el további munkavállalásukat. Ezen motivációjú egyének egyrészt magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek és más értékeket képviselnek az adott korosztályon belül. Ezeknek az egyéneknek tehát elsőként a szakmai tapasztalatszerzés volt a külföldi munkavállalás célja és csak a következőnek említették az anyagi gyarapodás jelentőségét.

„Segéd munkásként kezdtem Magyarországon, pár év alatt el is sajátítottam a dolgokat. A főnökönk abba akarta hagyni a vállalkozását, de mi egy társammal átvettük tőle, és így lettem vállalkozó odakint. Más feladatok vártak már rám, mert az embereknek munkát kellett adni, azokat meg kellett fizetni hónap végén, a munkát ha elvállaltuk, akkor azt tisztességesen el is kellett végezni és felelősséget is kellett vállalni érte. Sokmindent tanultam ebből a szempontból is.” (férfi, 39 éves)

„97-ben mentem ki először, itthon nem kaptam munkát, de érdekelt a kőműves szakma, azt akartam megtanulni. Odakint segéd munkásként kezdtem, de hamar „felszabadítottak” és kőműves lettem. Nagyon sokat tanultam a kinti évek alatt és most itthon is kőművesként indítottam a saját vállalkozásomat. Sokat köszönhetek az akkori éveknak.” (férfi, 42 éves)

A Magyarországon dolgozó interjúalanyoknak nem céljuk, hogy onnan más országba menjenek munkavállalás céljából, ugyanis ez esetben leginkább szakmát tanultak és azt hasznosítják itthon is, abból próbálnak megélni és családjukat fenntartani. De van rá példa, hogy ha befejezettnek gondolj a magyarországi munkavállalást, akkor ha még távolabbi országban akad munka, akkor arra is vállalkozik, de már rövidebb időtartamra, 2-3 hónapos időszakok jöhetnek számításba. Ezekben az esetekben pedig már csak hivatalos formában vállalják be, semmiképpen nem illegálisan, mint a legtöbben tették ezt Magyarországon. Ma már viszont nem jellemző a fiatalok körében sem, hogy Magyarország az első célpont, hanem más nyugati országok vonzzák az egyéneket, a fiatalokat. Így jelenleg Németország mellett Svájc, Anglia, Svédország és Dánia kerül előtérbe a mostani fiatalok munkavállalásának első helyszíneként is.

A németországi szezonmunkát vállaló egyének a tapasztalatszerzés szempontjából hasonló dolgokat tapasztaltak. A munkavégzést illetően arról számolnak be, hogy elképesztően keményen kell dolgozni az az idő alatt, amíg kint vannak, akár a mezőn, akár a gyárban, akár hálában (mosóban) dolgoznak. Ebben a tekintetben a munkavállaló a külföldön való tartózkodást csak „munkának” fogják fel, amit ki kell fizessenek a munkaadók és ezért a kint töltött időből minden napot munkára kell szentelni. Nem jöhet szóba lazítás, szabadnap, szabadidős program, városnézés, vagy hasonló. Vallomásuk szerint kevés idő és pénz jut arra, hogy a migráns kapcsolatot teremtsen az idegen világgal, mindez csupán a munkára korlátozódik. Egyedüli kijárási az üzletig történik, ahol bevásárolhatnak a következő időszakra. De mégis a migránsok megfigyeltek különböző magatartásokat, élethelyzeteket, embereket a kint töltött idő során. Ezzel kapcsolatosan így vallanak:

„Mi egy faluba voltunk, de a németek azok mások. Minden más. Ott az emberek is mások. Szombat vasárnap... Mindenki az úton sétál. Bevásárol. Beszélgetnek. Nem úgy, mint itt, hogy az emberek csak sietnek mindig. Semmire sincs időnk. Ez tetszett.” (nő, 40 éves)

„Hát, amit láttam, hogy nyugodtabbak. Legalább is a franciák azok, mindenki olyan kedves, nem agresszív, nyugodtak. Nem olyanok, mint a székehek. A németek, ők egy kicsit azért... munkásabbak. Többet dolgoznak, legalábbis akikkel én találkoztam.” (férfi, 39 éves)

„A főnökség részéről azt tapasztaltam, hogy annyira emberségesek, annyira barátságosak, annyira érdekelték, hogy mire van szükségünk, mi kell, hol segítsenek, hogy hibetetlen.” (nő, 36 éves)

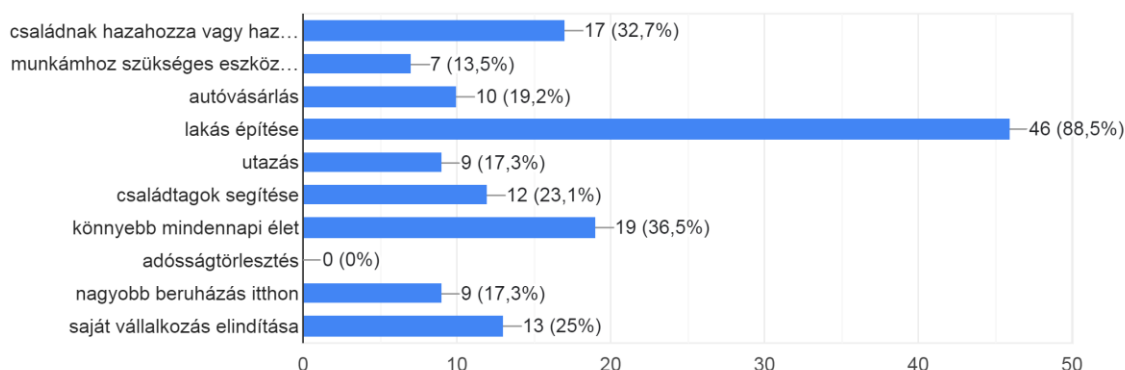
A szezonmunkát vállaló egyének vallomásaiból kiderül, hogy a kinti időt csak „munkának” fogják fel, ezt a megállapítást Paul Siu is tanulmányában kijelentette, hogy a vendégmunkás „A külföldön való tartózkodását csak „munkának” fogja fel, amelyet a lehető legrövidebb idő alatt el kell végeznie és ahelyett, hogy integrálódna, rendszeres időközönként visszautazik szülőfalujaiba.” (Paul Siu, 2004) A kutató kijelentése egybecseng saját eredményeimmel és arra is rámutat, hogy a vendégmunkásnak nincsen szándékába hosszú időre berendezkednie az új környezetbe, az új hazába és nem asszimilálódik az idegen országhoz teljes mértékben, csak annyira, hogy közvetítő szerepet játsszon a saját és a választott ország között annak érdekében, hogy az itthoninál jelentősebb anyagi gyarapodásra tegyen szert.

4.5. Tervek, célok megvalósítása a kint szerzett jövedelemből

14.ábra

23. Mire használja a kinti jövedelmet? (max 3 válasz lehetséges)

52 válasz

A falu fiataljai számára fontos a családalapítás, amit sokan saját lakással vagy különbejáratú lakrésszel tudnak elképzelni. Saját autóval lakással szeretnének önállósodni, lehetőleg eladósodás nélkül. Itthoni munkával hosszú évek során sikerülne elérni. Legtöbbször a lakásépítést, mások az autóvásárlást, saját vállalkozás elindítását jelölik meg a jövedelmük felhasználására. Ezt kb. 10 év kinti munkával meg is valósítják: 53,8 %-uk nyilatkozik úgy, hogy rendelkezik saját lakással, 21,2%-uk most építkezik, 17%-nak nincs lakás (szülőknél lakik), 7,7% a szülőikkel él.

Az interjúk elemzése: Az idegen világ vonzerejét elsősorban a külföldi jó kereset és az előnyösen beszerezhető javak jelentették/jelentik. Mindenik vendégmunkás esetében azonban változnak a tervek és célok, annak következtében, hogy az interjúalany egyedülállóként vagy családosként tér vissza dolgozni külföldre. A jövedelem felhasználása is ennek következtében módosul. Az általam megkérdezettek közül 14-en egyedülállóként kezdték a külföldi vendégmunkát, majd a további években a párjukkal, társukkal vállalták be ezt a munkalehetőséget. Ennek értelmében a célok és tervek is már a családalapításhoz, család fenntartásához szükséges feltételeknek a megvalósulása érdekében történt.

„Indulásból azszal kezdeném, hogy a párommal mentem, ami már egy nagy nagy segítség, amikor külföldön olyans valakivel vagy akiért az életedet adod, vagy akiben megbízol. Az már egy nagy dolog. Viszont... ugye jön a gyerek, család, azt hisszük, hogy minden olyan egyszerű és olyan nagyszerű, viszont, ha gyerek van, család van, kiadás is van, meg számlák jönnek, és a házszal is baladni kellene, hogy beköltözhessünk. S akkor rá kellett másik évbe jöjjünk arra, hogy hoppá, ha mind a ketten nem tudunk menni, az egyiket úgy is el kell, hogy engedjük.” (nő, 36 éves)

„Az első két évbe egyedül voltam s az után a férjem is jött. Öt évig jártunk együtt kijelé. Örvendtem, amikor fel tudtam íratni. De jó volt így együtt lenni, mert nem is éreztük, hogy milyen messze vagyunk, olyan jó családias volt. És a végén persze dupla kereset, úgy éri meg. Az első közös keresetünkéből abból leszíneztük a házat, mert ugye elég nagy ez a ház s akkoriba pirosba volt.” (nő, 40 éves)

De Haas elméleti megközelítése alapján, mely által a migrációt a fejlődéssel hozza kapcsolatba, az általam vizsgált településen a vendégmunkások gyakorlata alátámasztja azt, hogy a külföldön megvalósított jövedelemből a családok inkább a családi háztartások életszínvonalának javulását szeretnék elérni. Tehát elmondható, hogy a külföldi vendégmunkások a megszerzett pénzt kivétel nélkül a következő célokra fordítják: legelőször autóvásárlás jöhetett az egyéneknél szóba, majd lakásépítés, lakás modernizálás, gazdasági épület építése, renoválás, tehát a saját lakhatásukat próbálják elérhetővé tenni, hogy a családjukkal megfelelő környezetbe éljenek. Tehát ebben a korosztályban is az anyagi hasznosulás a hagyományosnak mondható gyarapodásra, a materiális értékekre vonatkozik. Egy esetben sem mondható el, hogy ezeken a dolgokon túl mást is meg tudnak valósítani a kinti jövedelemből.

„Hetedik éve járok kijelé. Voltunk közösen a feleségemmel, voltam egyedül. Első közös kerestünkéből a ház színezése lett meg, majd a ház ablakait cseréltük ki. Utána kazánt csináltunk egyszer, kazánházat építettünk. De még mindig nem mondanám azt, hogy jól is élünk.” (férfi, 39 éves)

„Hát, nekem az első tervem az volt, hogy autót veszek, azt mondtam, hogy addig megyek kifelé, És addig addig, hogy sikerült. Addig mentem. De odakint, Magyarországon csináltam meg a sofőriskolát is, mert hosszabb időt voltam kint.” (nő, 36 éves)

Azok az egyének, akik a külföldi jövedelemből sikerült vállalkozást indítsanak – az én esetemben két személy – azok számára lakásfelújítás, renoválás, modernizálás tervei továbbra is megmaradnak. Tehát az itthon létesített vállalkozás anyagi vonzatát tekintve még nem jutottak el odáig, hogy a materiális értékeken túl posztmateriális értékek kerüljenek előtérbe számukra. Hiszen elmondásuk alapján kiderül, hogy ezzel a vállalkozással épp csak a család anyagi helyzetét tudja stabilan tartani, nem sikerül a jobb életszínvonalat belőle elérni sem a bőségesebb fogyasztásra és fogyasztási cikkekre többet fordítani. Az egyének a kilépéseik által sokat tapasztaltak, de még nem mondható el, hogy egy más, változó értékvilág körvonalazódik ki, ugyanis amíg konkrét céljaik és terveik vannak a kint szerzett jövedelemmel, addig nem tudnak más értékekre fordítani és koncentrálni.

A beszélgetés során az anyagi haszon felhasználásának kérdéskörében kiderült, hogy habár az interjúalanyok közül ketten saját vállalkozásra és a vállalkozás fejlesztésére fordították a kinti keresetet, a többiek esete mégis tipikusan jellemzőbb a helyi társadalom hasonló korosztályára nézve. A válaszok arra világítanak rá, hogy kevesen fognak bele itthon saját vállalkozásba a kint szerzett jövedelemből, sokkal inkább a materiális jellegű dolgokra fordítják. Az interjúalanyok így vallanak az anyagiak felhasználásáról:

„Angliából épp készültem haza, de közben Svájcban került munka és oda repültem át. Itthon kezdődött volna el az építkezése, de megkértem apumot, hogy kezdjen hozzá a házépítéshez és miután hazajöttem, akkor sikerült én is kivégyem a részt a belőle. Úgyhogy ha a négy év hozadékát vesszük, akkor ez most anyagiakban azt jelenti, hogy sikerült földterületet vásárolni és rá házat építeni, ami jelenleg pirosban van. De ha itthon maradtam volna, akkor nem tudtam volna megvalósítani az itthoni fizetésből.” (férfi, 38 éves)

„Hát a jövedelemmel kapcsolatosan az első terv a házépítés volt. Tehát az motivált, hogy na... ki kell menni és az első lehetőség hozta a többit. Viszont, hál istennek be tudtuk fejezni a házat. Utána nekifogtunk egy melléképületnek. Úgymond kettőt is sikerült csinálni. És gépvásárlásba is kezdtünk, tehát mindig is lesz az embernek, mindig is van célja, terve.” (férfi, 35 éves)

Tehát egyfajta megtakarítási készség is húzódik ez mögött az interjúalanyokban, hiszen a lakásépítés folyamatában már nem is magukra gondolnak közben, hanem gyermekeik jövőjére is

gondolnak ezáltal. Az idegen világ vonzerejét elsősorban az ottani jó kereset és az előnyösen beszerezhető javak jelentették.

4.6. Migráció és fejlődés

A szakmában való tapasztalatszerzés jelent egyfajta fejlődést a migrálók számára, de ez csak egyéni szinten valósul meg. Ugyanis a Magyarországon segédmunkát vállaló egyének mindenike azt tartja fontosnak, hogy sikerült egy szakmát elsajátítani, amivel jelenleg itthon a családját fenn tudja tartani és nem kell külföldre menjen munkát vállalni.

Tehát a fejlődést az egyén tekintetében a külföldi munkavállalás által a szakmai tudás és tapasztalat megszerzése jelenti. De ezáltal többen azt is fontosnak tartják, hogy a kinti jövedelemből a már meglévő vállalkozását tudta modernizálni, új eszközöket beszerezni és így a vállalkozói piacon való fennmaradását tudta megvalósítani.

De Haas elméletében kifejti, hogy a migráció és fejlődés vonatkozását tárgyaló elmélete szerint a migránsok a jövedelmük befektetése nem jelenti a helyi, lokális gazdaság fellendülését, hanem sokkal inkább a saját háztartásaik életszínvonalának javulása érdekében történik. (Bodó, kézirat) Tehát nem beszélhetünk még arról, hogy ez a szezonmunka által megvalósított eredmények a kibocsátó ország vagy a régió fejlődését erősítenék, sokkal inkább az egyének a saját háztartásuk életszínvonalának javulását várják ettől a külföldi munkavállalástól.

Település szinten pedig azért jelenthet a migráció fejlődést, hogy az egyének a kinti jövedelmet mindenképpen hazahozzák, azt itthon fektetik be és a települést megfigyelve az látszik, hogy a településen a lakóházak száma növekszik, évről évre egyre több ház épül a falu különböző részeiben.

A migráló egyének tehát a jobb életlehetőségek megteremtésére fordítják a kint megszerzett jövedelmüket és ezt Sen, A. a fejlődés velejárójának is tekinti, tehát kijelenthetjük, hogy egy életminőségbe való befektetésnek minősül. (Sen, A. 1999) Ilyen értelemben az is befektetésnek minősül, hogyha egy férfi a kint megkeresett jövedelméből a vállalkozásához megfelelő gépeket, berendezéseket sikerül megvásárolnia és ezáltal saját munkájából fedezni tudja a család mindennapos kiadásait és fenn tudja tartani vállalkozását hosszú időn keresztül.

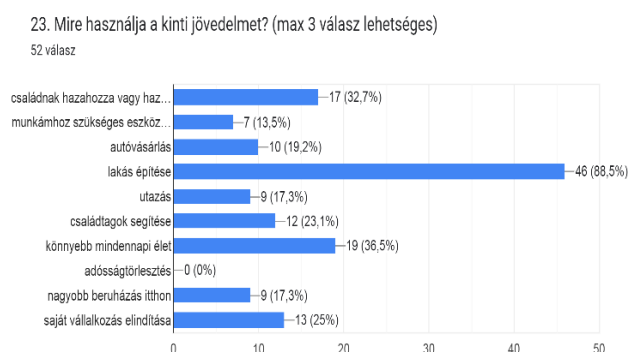
Annak ellenére, hogy sok külföldi munkás még csak nem is hallott a Maslow piramistról, bejárja annak lépcsőit. Maslow piramis modelljével is magyarázható és megállapítható hogy a külföldre menő egyéneket milyen motivációk vezérlik.

A piramis fokozatait két csoportba sorolhatjuk: hiányszükségletek és növekedési szükségletek.

15. ábra

16. ábra

Hiányszükségletek csoportjába az alapvető emberi szükségletek tartoznak étkezés, ivás. Minden másodlagos szükséglet, míg ezek nem teljesülnek. A következő szint a biztonság, egy menedék, az otthon melege, sokak számára ez az anyagi biztonságot is jelenti, egészséget is hiszen véd a hidegtől, az időjárás viszontagságaitól .A szeretet, valahová tartozás szüksége a következő szint ha már biztonságunkat megteremtettük a HAJLÉK által. Ez a szint jelenti a lelki meleget: szeretet, barátság, bizalom, elfogadás. Ezekből, egy családon belül és környezetünkbe teljesülnek, családból kilépve, MESSZE IDEGENBE hiány lehet belőle, nem mindenkinek sikerül megteremtenie, vagy nem olyan mértékben mint szomjazza, vágyik utána. Ezek hiányában kialakulhat szorongás vagy depresszió ami arra készíti az egyént, hogy ha már megtapasztalta a szeretetet, abba a közegbe visszatérjen, keresse újra azt az érzést.

A családos migrálók ezért is vállalkoznak már rövidebb időket kint tölteni, 2-3 gyermek születése után már fel is hagynak ezzel az életvitellel, hacsak nem eladósodottság vagy más nyomor keseríti az életüket. Akinek van rá igénye az a Maslow piramis egy másik szintjére léphet. Elismerés szüksége: visszatérve a kibocsájtó környezetbe jönnek a visszajelzések, MEGCSINÁLTAD, SIKERÜLT

Növekedési szükségletek: Maslow piramis utólag hozzáadott szintjei: -kognitív szükségletek, - esztétikai szükségletek, - önmegvalósítás. Abraham Maslow ezt a 3 szintet nevezte meg és az elismerés fölött jelennek meg, melyek az egyén fejlődési igényéből fakadnak.

Kognitív szükségletek: az ismeretlen felfedezését, tudásvágyat foglalja magába. A hazatelepedettek megpróbálnak visszaintegrálódni a munkaerőpiacra, ennek érdekében használják a kint tanultakat, itthon tanfolyamokat végeznek el, továbbképzéseket. Fogékonyak az új megoldásokra, innovatívak.

Esztétikai szükségletek: szépség tisztaság, rend , letisztultság. Igényesek a környezetükre.

A fordulópont: egyértelműen kiderül, hogy a fiziológiai szükségletek a biztonság és védelem szükségletek kielégítését követően a külföldi munkás nagy eséllyel a többi szükségleteket itthon próbálja meg kielégíteni és megvalósítani önmagát. Abban a környezetben ahol a további életét is elképzei.

4.7. A fejlődés jelei a kibocsátó környezetben

3.Táblázat

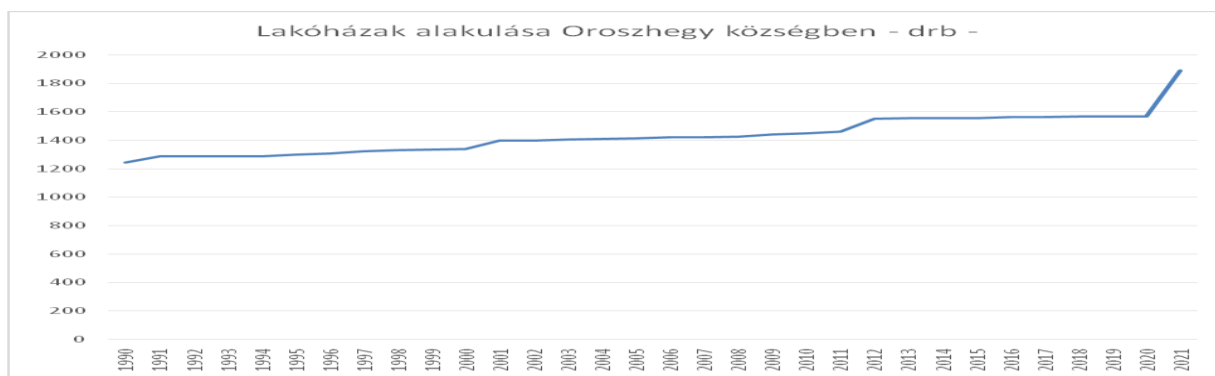
Lakásállomány alakulása Oroszhegy községben 1990-2021 között

Év	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lakóház drb	1243	1285	1287	1286	1288	1300	1305	1322	1330	1334	1337	1397	1397	1406	1410	1414	1420

Év	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lakóház drb	1420	1426	1442	1449	1459	1550	1554	1557	1557	1563	1563	1566	1567	1567	1891

(forrás: Institutul National de Statistica)

17.ábra

(forrás: Institutul National de Statistica)

A külföldi munkavállalók anyagi hasznosulását tekintve a kibocsátó közegben költik el a megszerzett jövedelmüket, amely által a helyi vállalkozásokat erősítik. A település szempontját tekintve elmondható, hogy a külföldi munkavállalók keresetéből egyre több családi ház épült az utóbbi években, és ezzel a település terjeszkedése is látványos módon alakul, ugyanis már nem a falu központját ékesítik az új családi lakások, hanem a település különböző részeiben, utcáiban terjeszkednek és ennek a település arculatát tekintve nagy jelentősége van. Ebből is látszik, hogy a település egy életképes helyszín, ahová a külföldön dolgozó személy is hazavágyik, visszatér és ebben a közegben fekteti be jövedelmét.

A kutatás során felszínre jön, hogy leginkább a lakásépítés, modernizálás, és a családi háztartások életszínvonalának emelése a fő céljuk a külföldön munkát vállalóknak, és a beszélgetések során kiderült, hogy az egyéneken egyfajta modernizációs törekvés mutatkozik meg, és egyben a világhoz való igazodásukat is mutatja. Tehát egyfajta modernizációs és igazodási törekvésre készíteti a munkavállaló egyént, hiszen ha nem így lenne, akkor nem kerülne előtérbe évről évre a külföldi munkavállalás gyakorlata nagyon sok családban.

Jelenleg a távolságok nem jelentenek gondot és az idegen világot csak a munka helyszíneként jelenítik meg, az itthoni világot pedig a család, a rokonság, a baráti kapcsolatokkal asszociálják és természetesen az a hely, ahol a további életüket is elképzelik, hiszen itt van a családjuk és várhatóan itt lesz a munkahelyük is, miután végleg befejezik a külföldi munkavállalás gyakorlatát.

V. Következtetések, javaslatok

A célországokban az itthoni fizetés 2-3 szorosát keresik meg és ezt a rést használják ki a munkára vállalkozók. Megfigyelhető hogy az átlagbér növekedésével a migráló hajlandóság csökken. A bérek közelítésével, kiegyenlítésével lehetne minimálisra csökkenteni a migráció gyakorlatát. A külföldi munkavállalást vizsgálva levonhatjuk a következtetést, hogy még mindig meghatározónak tűnik a családok életében. A nők hamarabb felhagynak a külföldi munkavállalással a családalapítás, gyermekvállalás után.

A férfiak esetében a külföldi munkavállalás gyakorlata egy célirányos elképzelés, konkrét célok megvalósítását tűzték ki, a három legfontosabb motiváció a külföldön munkát vállaló egyéneknek a következő: jobb kereseti lehetőség, jövőbeni tervek megvalósítása, tanulás és szakmai tapasztalat.

A megvalósítás tekintetében a migráló egyének elsődleges célként a saját környezetüket próbálják élhetővé tenni a kint szerzett jövedelemből. A tervek között a következők szerepelnek: családi ház felépítése, berendezése, renoválás, modernizálás, gazdasági melléképület felépítése. Ha már a biztonsági szükségleteket teljesítették, akkor foglalkoznak komolyabban azzal, hogy a helyi munkaerő-piacra visszatérjenek.

A migráció és fejlődés kapcsolatát vizsgálva kiderül, hogy az oroszhegyi külföldi munkavállalók esetében egyéni szinten történik a fejlődés, ugyanis elsősorban a lakhatási körülményeiket próbálják megfelelő módon rendbe hozni. De mindemellett a települést megfigyelve elmondhatjuk, hogy a település terjeszkedése és a lélekszámának növekedése által egy életképes és folyamatosan fejlődő településről beszélhetünk. A porták változásokon mennek át, közben a település vezetősége is arra törekszik, hogy a megvalósított vidékfejlesztési projekteknek köszönhetően egy élhető környezet várja itthon a külföldre járó egyént.

A jövő kérdése, hogy milyen mértékben sikerül visszaszorítani a migráció jelenségét Oroszhegyen. A gyönyörű táj adottságaiban rejlő potenciálok kihasználása érdekében érdemes lenne egy koncepciót felépíteni, melyben bemutató jellegű tanösvényeket, tematikus túraútvonalakat, pihenő- és táborozóhelyek alakítanának ki.

Kitörési pont lehet az oroszhegyi szilvára alapozható táj-specifikus termékek előállításának lehetősége, illetve a multifunkcionális agrárium kiépítése, amelyben már nem az élelmiszeripari termelés lenne az elsődleges, hanem a táj és tradicionális életközösségek megőrzése. A varázslatos

dombok közepette természetesen nem egy szarvasmarha telep létesítését tartom ajánlatosnak, sokkal inkább a legeltető állattartás felelne meg a komplex térségfejlesztés követelményeinek. A szilva termesztése kapcsán talán még egyszerűbb a képlet, hiszen a községben nagy hagyománya van, ahogy az oroszhegyi szilvanapok rendezvény is jelzi. A jövő kérdése az, hogy ezt az adottságot sikerül-e a helyi embereknek és a községnek gazdaságilag kamatoztatni. Az európai piacok megnyílásával az egyedi, táj-specifikus termékek nagy lehetőség előtt állnak. Oroszhegyen a múltba nyúló hagyományok miatt van létjogosultsága a gyümölcsösök telepítésének, a szilvatermesztés növelésének és lehetőség szerint szükség van a térségben az állattenyésztés, elsősorban a szarvasmarha tenyésztés ösztönzésére. Ezeken a gazdasági eredményeken túl, egy turisztikai sikertörténet alapjául is szolgálhatnak, munkahelyeket teremthetnek.

Oroszhegynek, mint valamennyi székelyföldi településnek komoly erőssége lehet, ha sikerül megtartani kulturális-, épített-, és természeti környezetét, hagyományait. A fenntartható fejlődését pedig biztosíthatja, ha ezekre a belső, endogén erőforrásokra támaszkodva valósítja meg. Ezeket a belső erőforrásokat az itt élő közösség működteti. Ez a szinergia, közös célért való közös cselekvés, együtt működés, erőt adhat az itthon maradáshoz.

VI. Irodalomjegyzék

- BIRÓ A. Zoltán - Bodó Julianna - Gagy József - Oláh Sándor - Túrós Endre (1996): Vándormunka - otthonról nézve. A Székelyföldről Magyarországra irányuló vendégmunka hatásai a kibocsátó közegre. Összefoglaló tanulmány. In: Elvándorlók? Vendégmunka és életforma a Székelyföldön. Csíkszereda:Pro-Print, p.143-183.
- BODÓ Julianna (szerk.) (1996): Elvándorlók? Vendégmunka és életforma a Székelyföldön. Csíkszereda: Pro-Print
- BODÓ Julianna (szerk.) (2008): Migrációs folyamatok – közösségi megjelenítések, Csíkszereda: Státus Kiadó
- BODÓ Julianna (2008): Diskurzusok és életutak a migráció tükrében, Budapest: Scientia Humana
- BODÓ Julianna (2014): Változó életvezetési tendenciák a székelyföldi munkamigráció közegében. Az értékvilág és a fogyasztás új dimenziói, Kézirat
- CARLING J. and PETERSEN S. V. (2014): Return Migration Intentions in the Integration–Transnationalism Matrix In: International Migration, **Volume 52, Issue 6**, pages 13–30, December 2014
- CSÁK László: Régió Vidék Fejlesztés 152. ó
- DE HAAN, A. et al. (2000): Migration and Livelihoods: Case Studies in Bangladesh, Ethiopia and Mali. IDS Research Report 46. Institute of Development Studies, Brighton, Sussex
- DE HAAS, H. (2010): Migráció és fejlődés elméleti megközelítésben. Migration and development: a theoretical perspective. International Migration Review. Vol. 44 No. 1, p.1-38.
- DE HAAS, H. & FOKKEMA T. (2011): The effects of integration and transnational ties on international return migration intentions, Demographic Research Volume 25, Article 24, pages 755-782 published 6 december 2011.
- DR. HANKÓ Vilmos (1896): Székelyföld, Kolozsvár

DUSTMANN Christian and WEISS Yoram (2007): Return Migration: Theory and Empirical Evidence from the UK , British Journal of Industrial Relations 45:2 June 2007, 0007–1080 pp. 236–256

FÜR Lajos (2001): Magyar sors a Kárpát-medencében, Budapest, Kairos Kiadó

HORVÁTH István (2003): A vendégmunka In. Korunk 6/2003, 3-11.

HORVÁTH István (2009): Aspecte ale culturii migrației in Romania, In Remus Gabriel Anghel, Horváth István: Sociologia migrației. Teorii și studii de caz românești Iași: Polirom, 156-169.

HORVÁTH István: A romániai magyar kisebbség Magyarországra irányuló mozgása, Kutatási jelentés

KULCSÁR Tímea (szerk.) (2014): Etnológia, Oktatási jegyzet, Ungvári Nemzeti Egyetem, Magyar Történelem és Európai Integráció Tanszék, Ungvár

KROLIFY Vélemény- és Szervezetkutató Intézet (2007): A munkaerő migrációja, kutatási jelentés, Budapest

MASSEY, Douglas S. et al. (2001): A nemzetközi migráció elméletei: áttekintés és értékelés. In: A migráció szociológiája. Szerk. Sík Endre, Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2001: 9-40

HIDASI Judit: Migráció és mobilitás. In: Nyusztay László (szerk.): Tanulmányok a nemzetközi migráció köréből, Perfekt Kiadó, Budapest, 2011. p. 44-55

MIHÁLY Tibor (1996): Őrhegy alatt, Oroszhegy monográfiája, Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely

MIHÁLY Tibor – Vofkori László (1997): Oroszhegy, Adalékok a község monográfiájához, Székelyudvarhely, Infopress Nyomda

MOHÁCSÉK Magdolna (2005): A magasan képzett erdélyi fiatalok magyarországi munkavállalása In Horváth István (szerk.): Erdély és Magyarország közötti migrációs folyamatok, Kolozsvár: Scientia Kiadó

OLÁH Sándor (1994): Egy székely falu vendégmunkás potenciálja (1990-1993) In Sík Endre és Tóth Judit (szerk.): Jönnek? Mennek? Maradnak? Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete

RAVENSTEIN, E. G. (1889): The laws of Migration. Journal Of the Royal Statistical Society, vol. 52 June. p.241-301

REINER Martin and Dragos Radu (2010): Return Migration: The Experience of Eastern Europe, p.1-16

SANDU Dumitru (2003): Migrația ca fenomen de rețea și de dezvoltare în: Sociabilitatea în spațiul dezvoltării: încredere, toleranță și rețele sociale Iași, Pilonom, p.167-227

SALT, John (2001): A nemzetközi tendenciák és típusok összehasonlító áttekintése, 1950-1980. In Sik Endre (szerk.): A migráció szociológiája, Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2001: 63

SEN, A. (1999): Development as Freedom: A Global Perspective. Longman, Essex

SIU, Paul C. P. (2004): A vendégmunkás In Biczó Gábor (szerk.): Az idegen. Variációk Simmeltől Derridáig, Debrecen: Csokonai Kiadó, p.162-177

STARK, O. (1991): The Migration of Labor, Cambridge-Oxford, Basil Blackwell

TARRÓSY István: Elméleti megfontolások a nemzetközi migrációs tendenciák megértéséhez. In Tarrósy István - Glied Viktor – Vörös Zoltán (szerk.): Migráció a 21.században, ID Research Kft./Publikon Kiadó, Pécs, 2016. p.9-25

TODARO, Michael P. (1976): International Migration in Developing Countries. Grenf, ILO

VENCZEL József (1993): A székely kérdés lényege. In: A falumunka útján. Válogatott írások, Kiadta az Orbán Balázs Közművelődési Magyar Népfőiskolai Társaság – Budapest. Székelyudvarhely – Budapest p.89-96

WALLACE, Clair – Chmouliar, Oxana – Sidorenko, Elena (2001): Nyugat-Európa keleti határa: mobilitás az ütközőzónában. In: A migráció szociológiája. Szerk. Sík Endre, Budapest: Szociális és Családügyi Minisztérium

Internetes forrás:

- www.partiumigazda.ro
- www.insse.ro
- www.erdelystat.ro
- <https://www.economica.net/cati-romani-muncesc-in-strainatate-si-unde-sunt-cei-mai-multi-67822.html> Câți români muncesc în străinătate și unde sunt cei mai mulți

- <https://maszol.ro/velemeney/Almok-nelkul>
- <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
- <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/imig.12161/full>
- http://ittvagyunk.eu/application/essay/121_1.pdf
- http://depot.knaw.nl/9933/1/2011_The_effects_of_integration_and_transnational.pdf
- <http://horvathi.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=35&p=3152>
- http://www.aiel.it/Old/bacheca/SASSARI/papers/martin_radu.pdf
- http://epa.oszk.hu/00400/00458/00050/mo-ra_mozgas.html
- <https://ro.pinterest.com/pin/851884085737750667/>

VII. Mellékletek

7.1. Interjúvázlat

1. Az interjúalany személyére vonatkozó adatok

- életkor
- nem
- családi állapot
- lakóhely
- kivel, kikkel él egy háztartásban
- iskolai végzettség

2. Gazdasági helyzet

- saját tulajdonú lakás
- gazdaság, gazdálkodik-e

3. Munkaerő-piaci életút

- volt-e munkahelye a külföldi munkavállalás előtt
- külföldi munkavállalás alatt dolgozik-e itthon
- milyen időszakonként jár haza
- hányszor volt külföldi munkán, milyen helyeken
- meddig tervezi a kinti munkát
- ha tervezi hazajönni, akkor itthon hol, mit szeretne dolgozni

4. A külföldi munkavállalásról

- mi volt a motiváció, miért indult el
- mikor és hol kezdte a külföldi munkavállalást
- kinek az ösztönzésére, kinek a segítségével
- milyen munkát, munkákat vállalt külföldön
- szakemberként ment ki vagy ott tanulta a szakmát
- feketemunka vagy hivatalosan tartózkodik kint
- kinti munkatársak, velük való kapcsolat
- munkaadóval való viszonya
- volt-e felemelkedés (beosztás, kereset)

5. Kinti tapasztalatok, hatások

- munkavégzés terén (új technológiák, szakma tanulás)
- milyenek a kinti emberek (mindennapi élet, munkavégzés, pénzköltés, fogyasztás)
- tapasztalt-e negatív visszajelzést az erdélyiekkel szemben
- kötött-e barátságokat, szorosabb kapcsolatot kintiekkel
- az ottani erdélyiekkel, kint letelepedett oroszhegyiekkel milyen a kapcsolata, találkozik-e velük

6. Hogyan, mire használja fel a kinti munka eredményeit

- pénz
 1. családi gazdaság fejlesztése
 2. fogyasztási cikkek
 3. utazás
 4. családtagok segítése
 5. könnyebb mindennapi élet
 6. adósságtörlesztés
 7. autóvásárlás
 8. nagyobb beruházás
 9. vállalkozás
- tapasztalat
 - szakmában
 - itthoni elfogadtatás
 - önérvényesítés
 - szakmai ismeretek itthoni felhasználása

7. Kapcsolat az itthoni világgal

- család viszonyulása a külföldre járásról munkavállalás céljából
- milyen időszakonként jár haza: családi ünnepekre, eseményekre, naptári ünnepekre: karácsony, húsvét, falu ünnepeire: búcsú, falunap, barátok ünnepi eseményeire

- érzelmileg hogyan viseli a távollétet
- milyen a kapcsolattartási forma az itthoniakkal

8. Külföldi munkavállalás és a család

- ki hozza a döntéseket a munkavállalásról
- mik a tervei a további munkavállalásról a család mellett
- a családtagok hogyan viszonyulnak ehhez az életformához
- a döntés okoz-e konfliktust
- mi motiválta a külföldi munkavállalás befejezésére
- mikor fejezte be véglegesen
- el lehet-e igazán szakadni a külföldi keresettől

9. Fejlődésük jelei a településen

- mi változott a külföldi munkavállalás által: családi környezet érdekeit szolgálják vagy a közösség érdekeit is
- mire fordítják / fordították a kint szerzett jövedelmet
- egyéni szinten a kint szerzett tapasztalat milyen mértékben járult hozzá a fejlődéséhez

7.2. Interjúk jegyzéke

1. számú interjú J. T. férfi, 32 éves
2. számú interjú J. E. nő, 36 éves
3. számú interjú G. B. nő, 38 éves
4. számú interjú H. E. nő, 38 éves
5. számú interjú H. Z. férfi, 42 éves
6. számú interjú G. L. férfi, 35 éves
7. számú interjú G. E. nő, 39 éves

- 8. számú interjú T. K. nő, 40 éves
- 9. számú interjú T. Z. férfi, 41 éves
- 10. számú interjú B. J. nő, 36 éves
- 11. számú interjú A. D. férfi, 38 éves
- 12. számú interjú M. D. férfi, 39 éves
- 13. számú interjú G. Sz. férfi, 38 éves
- 14. számú interjú G. E. nő, 35 éves
- 15. számú interjú P. E. férfi, 39 éves
- 16. számú interjú Sz. J. férfi, 42 éves

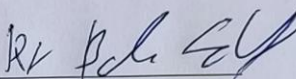
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A **Pál Edvin** (hallgató Neptun azonosítója: **ARQHYP**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2023. év 05. hó 02. nap

Belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Pál Edvin
A Hallgató Neptun kódja: ARQHYP
A dolgozat címe: A külföldi munkavállalás gyakorlatának elemzése Oroszhegyen
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Vidékfejlesztés és fenntartható gazdaság intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év 05 hó 02 nap

Hallgató aláírása